

Vlerk

Vogelwerkgroep
Arnhem e.o.

Jaargang **37/1** 2020

Vlerk

37/1 2020

Vlerk is een uitgave van de Vogelwerkgroep Arnhem en omstreken en verschijnt viermaal per jaar. De vereniging is opgericht 10 maart 1982 met als doel de bestudering en bescherming van in het wild levende vogels. Het werkgebied ligt rondom Arnhem en beslaat het gebied tussen Zutphen, Spijk, Elst en Hoenderloo.

Redactie Jeannette Weijers, Bas van Balen, Herman Boesveld, Jan Schoppers
Redactieadres Jeannette Weijers, Vlerk@vogelwerkgroeparnhem.nl

Vormgeving Fokko Erhart, fokko@wildernisfoto.nl

Voorzitter Herman Boesveld, 06-25 407 522, voorzitter@vogelwerkgroeparnhem.nl
Penningmeester Henk Tamerius, penningmeester@vogelwerkgroeparnhem.nl
Bestuurslid Matthias Koster, bescherming@vogelwerkgroeparnhem.nl
Matthias Koster, onderzoek@vogelwerkgroeparnhem.nl

Bestuurslid Jelle Aalders, educatie@vogelwerkgroeparnhem.nl
Bestuursadviseur Ruud Redingius, wibrandus@gmail.com

Ledenadministratie Henk Tamerius, 026 84 85 409, ledenadministratie@vogelwerkgroeparnhem.nl

Contributie Digitale Vlerk € 20,- per jaar (€17,50 indien per machtiging betaald)
Papieren Vlerk € 25,- per jaar (€ 22,50 indien per machtiging betaald)
Donateurs per jaar: € 20,- voor een digitale Vlerk en € 25,- voor een papieren Vlerk
Bankrekening NL35 INGB 0003 9834 71 t.n.v. Vogelwerkgroep Arnhem e.o. te Arnhem.

Losse nummers Te bestellen door €4,00 over te maken o.v.v. "jaargang/nummer".

Website www.vogelwerkgroeparnhem.nl
Webmaster Jorick van de Westeringh, webmaster@vogelwerkgroeparnhem.nl

Druk Repro, Pro Persona, Wolfheze. Oplage: 290
Foto omslag Scholekster Duiven, 5 juli 2019. Foto: Fokko Erhart

© Foto's Op geen enkele wijze mogen foto's uit deze uitgave worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie en/of andere rechthebbenden.

Kopijsluitingsdatum Vlerk 2020/4:

1 mei 2020

Vlerk

Van de redactie

Het jaar is al weer enige maanden oud, maar toch besluip me de drang om jullie allemaal alle goeds toe te wensen. Er schijnt een datum te bestaan waarna nieuwjaarswensen ingeslikt dienen te worden, maar zelf ben ik van mening dat er voor goede wensen geen tijdslimiet mag bestaan. Daarom voor iedereen: geluk, gezondheid en vooral veel vogel-plezier in 2020 (en daarna).

Voor het schrijven van dit stukje heb ik een bijzondere dag uitgekozen. 31 Januari 2020. De brexit is een feit, maar daarnaast is het ook de warmste laatste januaridag ooit gemeten. De meesten onder ons zullen zich over geen van beide feiten verheugen, hoewel naar verwachting het vertrek van de UK uit de EU geen effect zal hebben op de migratie van vogels. Zij vlogen uiteindelijk destijds ook al vrij over de muur van Oost- naar West-Berlijn. Maar de temperatuur records zijn zeer zorgelijk: ze dragen bij aan steeds hogere gemiddelden, waarmee de opwarming van de aarde zelfs in Amerika niet meer valt te ontkennen.

Maar ondanks de angstaanjagende toekomstbeelden kan ik het niet ontkennen: het voorjaar zit in de lucht en ik geniet daarvan. Narcissen en sneeuwkllokjes staan op uitkomen, de forsythia- en prunusknoppen exploderen bijna en ook de vogelwereld komt in beweging. Steeds meer Koolmeesjes hebben de fietspompjes uit de schuur gehaald, de Pimpelmeesjes poetsen hun zilveren belletjes op, Merels scharrelen door de bladerhopen. Ze krijgen er duidelijk zin in! De redactie had er al lang zin in. Er ligt/zit

daarom een volle Vlerk in jullie brievenbus of inbox, met een aantal enthousiaste verslagen van meerdere excursies, het resultaat van 13 jaar slaapplaatstelling van de Scholekster, de jaarlijkse Klapekstertelling, een interessant artikel over het rivierklimaat IJsselpoort, de ins en outs over het schouwen van Meinerswijk en zo waar: een echte Mystery Bird puzzel voor wie de betreffende avond heeft moeten overslaan (jammer: het was echt de moeite waard!), maar die toch de uitdaging wil aangaan om van de geheimzinnige foto's iets verstandigs te vinden. Je bent gewaarschuwd: makkelijk is anders!

Graag ook jullie aandacht voor de lange lijst met activiteiten: er valt weer van alles te ondernemen en beleven, en zoals de meesten onder ons weten: het zijn altijd boeiende, leerzame maar zeker ook gezellige uitjes. Onze excursie- en lezingencommissies staan hiervoor beiden garant. Dus gelijk inschrijven! De deelname is vrijwel altijd, begrijpelijkerwijs, beperkt. Dus tot ziens en veel plezier met deze Vlerk!

Jeannette Weijers

Vlerk@vogelwerkgroeparnhem.nl

**Verwachte verschijningsdatum volgende
Vlerk: eind juni 2020**

Van het bestuur

Voor de vogels kon het jaar niet slechter beginnen en binnen een maand geheel ten goede omslaan. De Amerikaanse touroperators, die al ver waren met het optuigen van reisplannen “beleef de jaarwisseling in The Netherlands, het land, dat 364 dagen per jaar in vrede en welvaart met elkaar leeft en op de laatste dag van het jaar een oorlog ontketent met enorm geknal en gesis en gevaar voor het leven van politie en ambulancipersoneel” waren half januari zwaar teleurgesteld en de vogels in hemelse sferen: nooit meer geknal en opspattende vuurpijlen. De wereld gaat nog niet ten onder.

Ik schrijf dit artikel in het weekend van de tuinvogeltelling 2020 (26 januari 2020) en weet, dat deze Vlerk ná de ALV van onze VWG op 11 maart a.s. uitkomt, dus het wordt weer laveren tussen recent verleden en nabije toekomst. Mijn tuinvogels hebben de oudejaarsnacht in park Warnsborn wel overleefd, maar als nu de Huismus weer in de top-drie eindigt, dan snap ik echt niet, waarom ik geen enkele Huismus in de tuin heb. Het wemelt van de Kool- en Pimpelmezen, Vinken, Merels, een enkele Houtduif, een koppeltje Turkse Tortels en een destructieve Eekhoorn, maar mussen...ho maar. Ach...je kunt niet alles hebben en wat ik zie, is altijd nog meer dan te zien was op de avond van Mystery Bird, begin januari. Gert de Jong en Joop Ouborg hadden

zoveel totaal mislukte vogelfoto's bijeen gebracht, dat het een dolle avond werd. Hoe iemand in een totaal platgereden vogel, zo plat als een dubbeltje van vroeger, een Fuut weet te herkennen, dat blijft een wonder. Het was reuze gezellig in de Lommerd met pak 'm beet 10% van ons ledenbestand. Dat die avond tevens de eerste nieuwjaarsborrel van onze VWG was, zal velen ontgaan zijn; zij hebben ook de bitterballen en gratis drankjes gemist. Volgend jaar beter!

Ik schreef zojuist over de komende ALV op 11 maart en dan komt razendsnel de gedachte op “alweer een jaar voorbij” en weer een jaar vóór ons met een mondiaal probleem: het klimaat. Het ziet er voor de vogels niet goed uit, de insectenwereld krimpt in een razend tempo, dus dan weet je het wel. Richard Attenborough laat in “Seven worlds one planet” op indringende wijze zien, hoe wij mensen de aarde langzaam aan onbewoonbaar maken. Als ik geen vogels meer zie of hoor, dan is de lol er wel vanaf hoor.

Na dit sombere zijstapje terug naar het heden: de beginnerscursus 2019 was wederom een groot succes, zo groot, dat ze nu al hengelen naar een vervolg, terwijl Cor de Vaan het nu net wat kalmer aan wil doen. Dus als er doorgewinterde vogelaars mochten zijn, die zich nu aangesproken voelen....een clubje razend enthousiaste vogelaars van nèt voor of

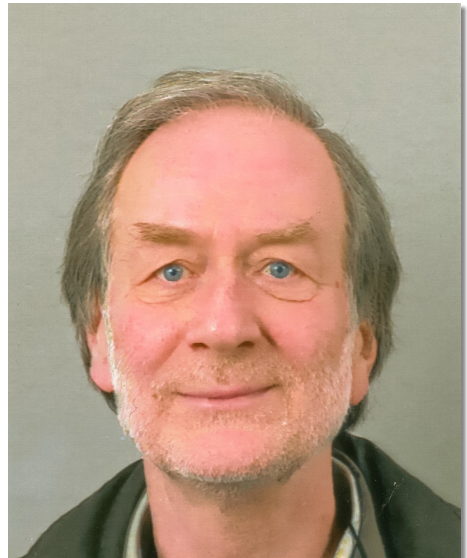
ná de midlife crisis staat te springen! De excursies lopen als vanouds als een trein, die huiszwaluwentil is in projectvorm nu langs zo'n zestig gemeenteambtenaren gegaan en Matthias Koster heeft goede hoop, dat dat ding er in 2020 toch echt komt staan. Jelle Aalders heeft verkering gekregen met het Natuurcentrum Arnhem en zal dit jaar wel een beroep op jullie gaan doen om alle basisschoolleerlingen, die toch al steeds vaker vrij krijgen, mee op pad te nemen de vogelwereld in en aan Henk Tamerius kun je gerust de financiën overlaten, hij kon zelfs onlangs op bitterballen trakteren.

Met de Vlerkredactie gaat het ook lekker. Een tipje van de sluier: eerst meldt Jeannette Weijers mij in wanhoop, dat er helemaal niets binnen is. Vervolgens gaat zij betaald werk doen (bij terugkeer heeft zij meestal mantelzorg en een rollator nodig, maar dit terzijde) en daarna komt de email, dat de nieuwe Vlerk al aardig gevuld wordt. Als we dan vergaderen met oude rotten als Jan Schoppers en Bas van Balen gaat het al gauw de goede kant op. De één meldt, dat 'ie een Houtsnip in de tuin had en de ander heeft een vogelaarsnetwerk en een Sovonachtergrond om U tegen te zeggen...Vlerk weer gevuld. We kunnen nog redactieleden gebruiken hoor evenals bestuursleden, maar ja...dat wisten jullie al langer.

Velen van jullie hoop ik op de ALV van maart te ontmoeten, maar ja...dat lezen jullie pas daarna. Misschien zeggen jullie dan wel: "fijn, dat ik lid van de VWG Arnhem e.o. ben". Het verenigingsleven in Nederland staat onder grote druk,

we lijken individualistischer te worden, geen zin in groepsverband, te druk enz. Vriendjes van mij in de voetbalwereld klagen steen en been, ook bij de tennisclub hoor je zulke geluiden, toernooien organiseren...zie maar eens mensen daarvoor te krijgen. De Vogelwerkgroep Arnhem met zo'n 300 leden met een onderbezet bestuur en een onderbezette redactie heeft nergens last van, wij blijven gewoon genieten van alles wat zingt en vliegt, heerlijk toch!

Herman Boesveld
Voorzitter

Een bank voor André

Sinds begin februari staat er in het Giesbeekse Broek een bankje ter nagedachtenis aan André van der Aa. Veel leden van de Vogelwerkgroep hebben André gekend. Vorig jaar op 12 februari is hij overleden. André was een gepassioneerd vogelaar. De laatste jaren was hij vrijwel dagelijks op pad om vogels te spotten. Op vele plaatsen kon je hem tegenkomen, maar het weidegebied tussen pakweg Giesbeek, Zevenaer en Duiven had zijn grote voorkeur. Hier was 'ie helemaal in zijn nopjes, zeker als hij de Blauwe Kiekendief of de Velduil zag. En juist daarom wilde zijn vrouw Carla graag een bankje ter nagedachtenis aan André op een plek, die een breed uitzicht biedt over dit gebied. Carla heeft dit kunnen realiseren

dankzij een verzoek aan alle genodigden bij de crematie van André om in plaats van bloemen een gift voor de (weide)vogels te geven. De giften waren zo overweldigend, dat er naast een ruim bedrag dat geschonken gaat worden aan de vogelwerkgroep, ruimte was voor deze mooie gedenkplaats.

U vindt het bankje in de haakse bocht van de Zwalmstraat, iets ten zuiden van Giesbeek. Neem er even plaats en ervaar wat André zo vaak ervaren heeft. Heb even geduld, want de Blauwe Kiekendief (André's lievelingsvogel) kan zo maar langs komen.

Herman Slot

Foto: Herman Slot

Ter nagedachtenis aan André van der Aa staat er in het Giesbeekse Broek een bankje

Excursie Randmeren 24 november 2019

Er was eens, er waren eens.....

Het is nog een beetje een wazige wereld, als we rond half 8 vertrekken onder de hoede van excursieleidster Greta: tien personen verdeeld over drie auto's. Peter zal zich in Harderbroek aansluiten.

Onderweg nog steeds mist bij vlagen en flarden, maar allengs wordt het helderder en ook belangrijk: het is niet koud en het blijft de hele dag droog. We hebben een ambitieus programma met 7 stops, inclusief de koffiestop "ergens". Dat blijft overigens nog een goed bewaard geheim....

Greta heeft het programma (samen met Annemiek en Ineke) minutieus voorbereid en dat zorgt voor een goede planning van de dag en ze houdt haar schapen goed bij elkaar; prettig en het voorkomt dat we her en der op elkaar moeten wachten.

De eerste stop is Harderbroek waar ons sprookje begint, want we zien teruglopend van de hut een groep Baardmannetjes, die tussen het riet buitelen en foerageren: een prachtig gezicht. De voorhoede was er al aan voorbij gelopen, maar wordt door Greta er weer bij gesleept, zodat we het schouwspel niet missen. Als je je ooit zou

Foto: Peter Laagland

De paden op de lanen in....

Kleine Zwaan (links) heeft een kortere hals. De snavel van Wilde Zwaan (rechts) is langer, rechter en het geel loopt langer door

afvragen waarom je ook alweer was gaan vogelen dan hoef je alleen maar aan je ontmoeting met deze prachtige vogeltjes te denken! Verderop nog een groepje Staartmezen. Peter en ik blijven daar een poosje naar kijken waardoor ik, dankzij Peter, die hem herkent, een Witkopstaartmees zie, een exemplaar uit Noord- of Oost-Europa. Hij heeft een heel mooi wit kopje met pikzwarte kraallogjes, toch een extraatje en voor mij een "lifer" (een eerste waarneming van een soort, zo wordt me door Herman uitgelegd). Eerder zagen we vanuit de vogel hut diverse eenden, waaronder ook een paar Krooneenden, Brilduikers en een aantal exemplaren van onze kleinste futensoort de Dodaars. Voor de ervaren luisteraars was de roep van de Waterral tot twee keer toe te horen.

We maken nog twee kijkstops op de dijk (N203) en zien onder andere verschillende ganzensoorten: Brandganzen, Kolganzen en Grauwe Ganzen en Dwerpganzen.

Greta heeft duidelijke afspraken gemaakt (móeten maken eigenlijk) over het tijdsslot voor onze koffiepauze, dus we gaan aansluitend naar onze koffiestop bij pannenkoekenrestaurant Hans en Grietje.

Het blijkt een waar sprookjes- en daardoor ook kinderparadijs: alle gebouwen zitten schots en scheef in elkaar, vloeren bewegen, grote poppen spelen op een pianola en er zijn glijbanen en volop speelmogelijkheden. Wij komen echter vooral voor koffie met appeltaart en die is er gelukkig ook (en voortreffelijk en royaal!).

Voldoende aangesterkt vertrekken we richting de Kapiteinshut. De naamgeving heeft overigens niets te maken met voormalige scheepvaart, maar de hut is ooit ontworpen door een zekere meneer Kapitein. Greta legt uit, dat we als het ware op de bodem van de voormalige Zuiderzee lopen en het is ook nu nog een drassig gebied. Gelukkig lopen we over verhoogde schelpenpaadjes waardoor we de voeten drooghouden. Vanuit de hut zien we onder andere Krooneenden, waarvan de mannetjes duidelijk herkenbaar zijn aan hun (aldus mijn vogelgids) vosrode kop en knalrode snavel. Ze overwinteren bij ons en je kunt ze soms in grote aantallen waarnemen. Vandaag is het een kleine groep, mannetjes en vrouwtjes.

Terug bij de auto's besluiten we om niet

verder het bos te verkennen, maar gezien de tijd naar de volgende bestemming te gaan: de monding van de Hierdense beek. Deze beek ontspringt bij Uddel en heeft, afhankelijk van de plek waar hij stroomt, verschillende namen. Uiteindelijk wordt het de Hierdense beek welke uitmondt in het Veluwemeer.

We zijn hier vooral voor de zwanen en we hebben mazzel, want we zien ze alle drie: Knobbelzwanen uiteraard, maar ook volop de Kleine Zwaan en – minder vaak te spotten- ook een paar Wilde Zwanen. Het onderscheid is mooi te zien als je ze naast elkaar ziet: het verschil in grootte valt op, maar de Kleine Zwaan heeft ook een kortere hals en de snavel is verschillend: beiden hebben een gele snavel, maar de snavel van Wilde Zwaan is langer en rechter dan die van de Kleine Zwaan en het geel loopt langer door dan op de snavel van de Kleine Zwaan. Tip van Greta: een Kleine Zwaan heeft qua grootte/postuur iets weg van een gans. Een aantal leden van onze

groep zien ook een vissende en daarna etende IJsvogel: een mooie waarneming. Na hier uitvoerig te hebben rondgekeken besluiten we om de laatste stop, Polsmaten Nunspeet, over te slaan. Hoewel het nog redelijk vroeg is, is het licht al te slecht om nog veel te kunnen onderscheiden.

Maar iedereen is ook voldaan; het was een mooie dag, vol verrassingen op divers gebied! Greta heeft ons vakkundig begeleid en nog aanvullende informatie verstrekt over het landschap en uiteraard de vogels. Aan het eind hebben we kort geïnventariseerd wat de hoogtepunten waren. Naast de bijzondere koffiestop waren dit toch vooral de Baardmannetjes, de Wilde Zwanen en de Kleine Zwanen.

Voor de statistieken: we hebben in totaal 64 soorten gezien/gehoord.

Riet Luyten

Foto: Peter Langland

Een aantal van onze groep zien ook een vissende en daarna etende IJsvogel

Deur op slot voordat je gaat slapen: dertien jaar slaapplaatstelling Scholekster Zwarte Schaar

Inleiding

In 2002 was de Scholekster de jaarsoort van de Vogelwerkgroep. De auteur heeft in dat jaar de slaapplaats op Het Zwarte Schaar bij Doesburg maandelijks (maart-juli) geteld. De slaapplaats bleek één van de grootste voor de soort in de regio (Hageman 2002). In 2008 was het Jaar van de Scholekster van Sovon en Vogelbescherming. Vanaf 2008 tot en met 2019 zijn er jaarlijks in wisselend aantal

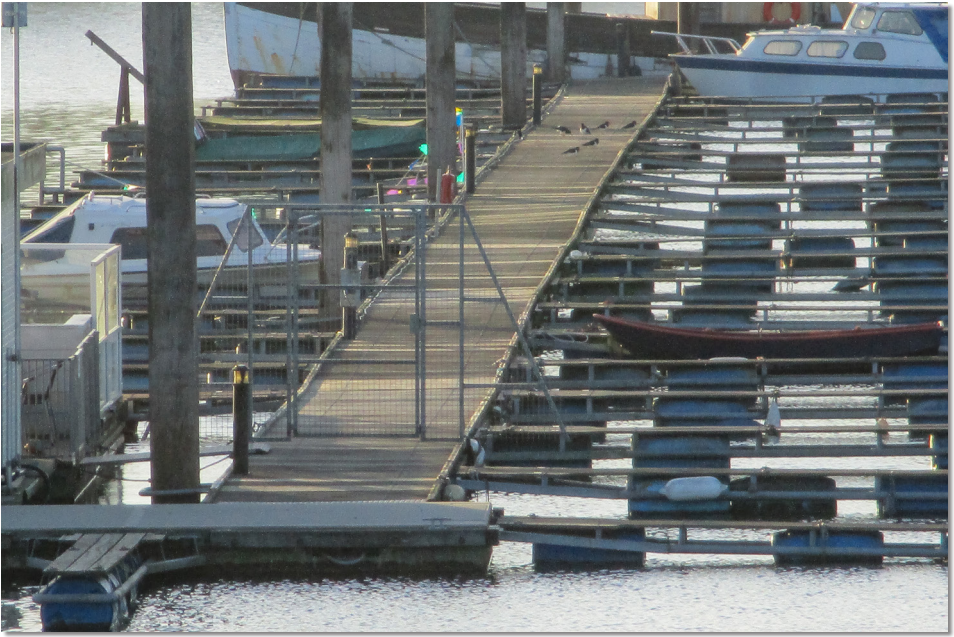
slaapplaatstellingen uitgevoerd. In deze bijdrage zijn de resultaten weergegeven; Scholeksters slapen het liefst opgesloten.

Gebied en telmethode

Het Zwarte Schaar is een oude bocht van de IJssel tussen Doesburg en de Kleigaten van Olburgen. In 1954 is deze bocht van de IJssel bij het kanaliseren van de rivier afgesneden. Langs het Zwarte Schaar liggen een drietal campings met aanleg-

Figuur 1. Ligging van het telgebied Het Zwarte Schaar

Scholeksters bij aanvang van de telling in de jachthaven van Camping IJsselstrand op 25 maart 2017. Let op het afsluitbare hek vooraan

steiger en haven voor de recreatievaart. In het zuidelijk deel is er een dichte dam naar de Fraterwaard en in het noordelijk deel is de toegang tot de IJssel.

De slaaplaatstellingen van Scholekster beginnen ruim een half uur voor de zonsondergang bij de jachthaven van Camping IJsselstrand. Op de meest noordelijke steiger wordt het meest geslapen. Met de fiets gaat het dan over de winterdijk richting de Kleigaten van Olburgen bijna 4 km naar het noordwesten. Alle groepen en sozen van Scholeksters en eventueel andere soorten worden dan genoteerd. Rond zonsondergang wordt dan weer terug gefietst naar IJsselstrand waarbij ook weer per locatie de aantallen worden genoteerd. Een half uur na zonsondergang of iets later volgt de afsluitende telling van

slapende Scholeksters op de steiger (figuur 1). Per telling is er vaak één hoofdplek waar het grootste deel slaapt met vaak langs het traject ook kleine aantallen. De resultaten zijn ingevoerd op de website van Sovon in het telproject Slaapplaatsen.

Resultaten

In totaal zijn er 110 tellingen uitgevoerd en in de relevante periode voor de Scholekster 60 in januari-september (tabel 1). Het jaarlijks aantal tellingen tussen haakjes ( ), in februari- augustus is: 2002 (6), 2008 (5), 2009 (7), 2010 (4), 2011 (2), 2012 (5), 2013 (3), 2014 (3), 2015 (5), 2016 (3), 2017 (1), 2018 (4) en 2019 (2). Daarbij valt op dat er vooral in de eerste jaren veel is geteld. Tijdens die tellingen zijn 2.529 Scholeksters geteld met een maximum van

Tabel 1. Aantal tellingen, totaal en maximum Scholekster per telling per maand en de dag met het hoogste aantal (d max) op de slaappleats Het Zwarte Schaar in 2002 & 2008-19

	tell	tot	max	d max
jan	4	0	0	
feb	6	84	80	02-feb-02
mrt	13	949	138	21-mrt-09
apr	11	638	106	02-apr-08
mei	4	232	66	31-mei-10
jun	8	384	89	25-jun-09
jul	7	235	104	17-jul-02
aug	2	7	7	
sep	5	0	0	
totaal	60	2529		

138 op 21 maart 2009. Opvallend is dat alle maandmaxima zijn vastgesteld in de eerste vier jaar (2002, 2008-10).

Seizoensverloop

De meeste tellingen en ook hoogste aantallen zijn vastgesteld in maart en april. Zowel in maart als april is er één jaar met twee tellingen. In mei zijn maar 4 tellingen gedaan, alle in de begin jaren (2002, 2008-10) met aansprekende aantallen. In figuur 2 is het gemiddelde aantal per telling per maand weergegeven over alle jaren en de eerste vier jaar en de laatste negen jaar (maart-juli). Na een aarzelende start in februari komt de hausse in maart binnen. In april en mei zijn de aantallen verrassend gelijk. In de maanden daarna nemen de aantallen geleidelijk af. Het lastige is dat in de eerste vier jaren de tellingen meer verspreid waren over de maanden en zoals eerder opgemerkt daarna in mei niet. Daarom is een verdeling gemaakt in de aantallen over de eerste vier jaar en de laatste negen jaar. Het aantal tellingen in maart en april en juni en juli is in beide periodes vergelijkbaar. In tegenstelling tot de hele periode is de dip in mei (broedseizoen) goed zichtbaar. De hoogste aantallen na mei zijn vastgesteld in juni en niet in juli

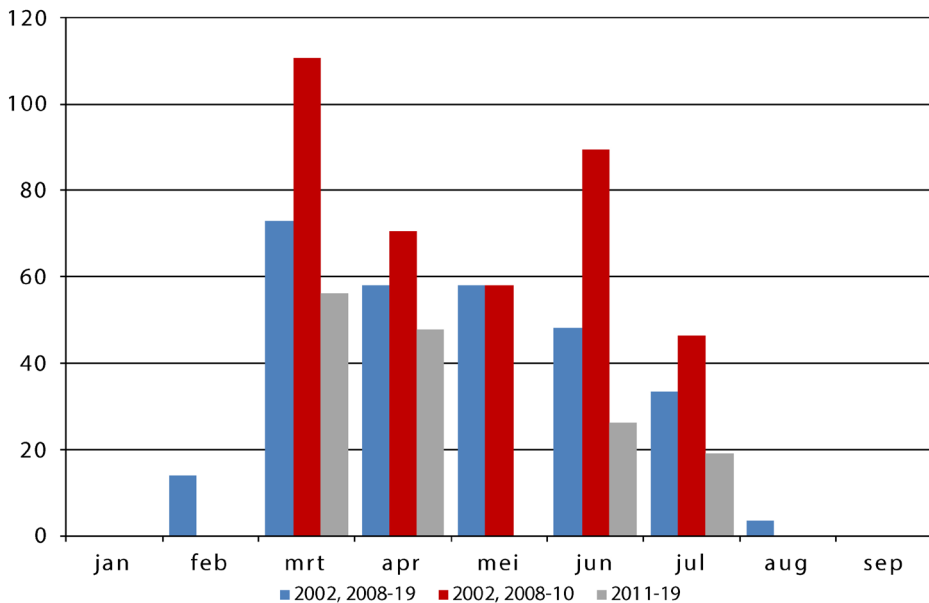
zoals op veel slaappleats het geval (Ens et al. 2011). Voor zover dat mogelijk was is ook gekeken naar het aandeel jongen maar deze kwam nooit boven de 5% uit.

Aantalontwikkeling

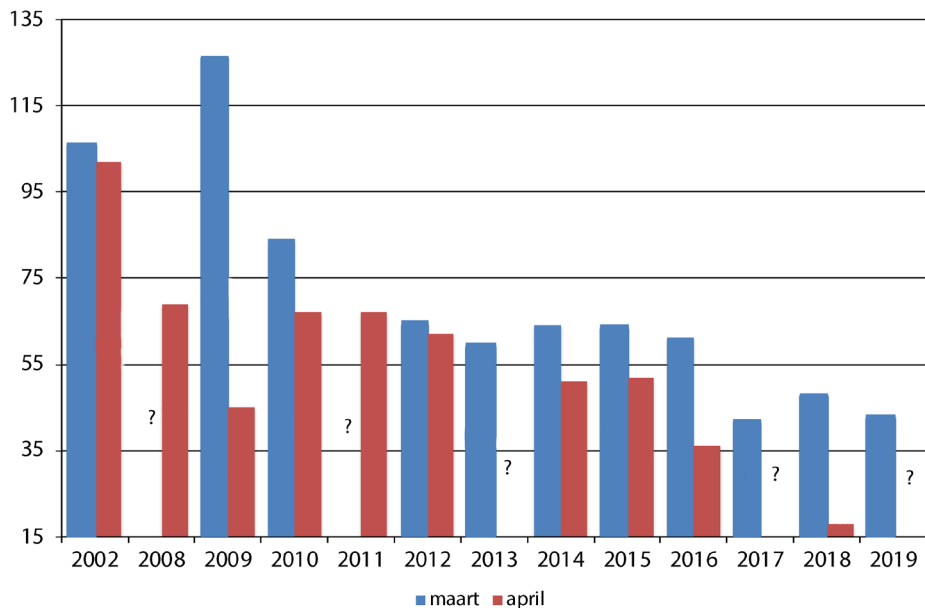
De vogels die op de Het Zwarte Schaar slapen zijn waarschijnlijk broedvogels uit de regio (Ens et al. 2011). De maximale en gemiddelde aantallen lijken in de eerste jaren hoger dan in de laatste. Omdat de tellingen in maart en april het meest volledig zijn, zijn die het meest geschikt voor een trend (figuur 3). Zowel de aantallen in maart als april zijn meer dan gehalveerd. Deze ontwikkeling vertoont veel overeenstemming met de landelijke en provinciale trend van de broedvogels (zie <https://www.sovon.nl/nl/soortinformatie>).

Locaties: Scholeksters liefst opgesloten

Van 2503 Scholeksters is bij de invoer ook een locatie (stip) met aantal doorgegeven of kan in het notitieboekje achterhaald worden. De volgende zijn onderscheiden: Jachthaven IJsselstrand, Jachthaven Zwarte Schaar, Paal 60, Pipeluur en Overig excl. Kleigaten Olburgen (Tabel 2). De eerste twee zijn resp. een grote en kleine jachthaven met drijvende steigers met vaste ligplaatsen

Figuur 2. Gemiddeld aantal per maand per telling 2002, 2008-19, 2002, 2008-10 en 2011-19. In mei is alleen in 2002, 2008-10 geteld

Figuur 3. Gemiddeld aantal in maart en april op het Zwarte Schaar in 2002, 2008-19 ? = geen telling

Tabel 2. Geteld aantal per locatie en de verdeling (%) in 2002, 2008-19 en in 2016-19 (%)

	aantal	% 02-19	%16-19
Jachthaven IJsselstrand	1430	57,1	92,5
Jachth. Zwarte Schaar	43	1,7	3,2
Paal 60	626	25,0	0,4
Piipeluur	71	2,8	0
Overig, excl. Kleigaten Olburgen	333	13,3	3,9
	2503	100	100

voor jachten en bootjes. Paal 60 is een strandje langs de Zwarte Schaar aan de binnendijkse zijde in het noordelijkste deel. Pipeluur is een dam van basaltblokken en zand bij een woning/voormalige boerderij. Overig zijn alle andere locaties verspreid langs het hele traject; meestal gaat het daar om twee vogels en soms iets meer.

De belangrijkste slaapplek over de hele periode is de Jachthaven IJsselstrand (57% van het totaal aantal). De eerste jaren werd er ook wel eens gebruik gemaakt van de

oevers in het zuiden van de haven en langs het Zwarte Schaar (bijna 17%). De meeste boten zijn voor zonsondergang binnen en door het dichte hek is de steiger niet toegankelijk voor de vos, recreanten en andere, dus een veilige slaapplek. Aan de meest noordelijke steiger liggen doorgaans ook de minste boten aangemeerd. In 2001 heeft Camping IJsselstrand een nieuwe eigenaar gekregen en het jaar erna is er een afsluitbaar toegangshek gemaakt naar de jachthaven toe (mond. med. eigenaar Camping IJsselstrand). Vooral in de recente jaren is dit verreweg de belangrijkste slaapplek (>92%). Naast Scholeksters slapen er ook af en toe Kok- en Stormmeeuwen op het water en Witte Kwikstaarten op de steigers en boten. Een kwart van de vogels slaapt op een strandje bij Paal 60 maar deed dit vooral in de eerste jaren. Dit is wel een plek die benaderbaar is door zoogdieren. Deze plek wordt vooral gebruikt in de zomermaanden

Foto: Jan Schoppers

Het Zwarte Schaar bij Paal 60. 14 april 2016. Jan Schoppers

wanneer het bij IJsselstrand te onrustig is door de recreatie of door paarden op de oever. Het relatief hoge aandeel van Overig komt vooral door een aantal flinke groepen die onregelmatig doorgaans aan de zijde van de Fraterwaard op de oever slapen. In de Fraterwaard komt de vos nauwelijks voor door jacht. Desondanks is Paal 60 populairder. Vaak is daar ook een groep van enkele tientallen Kolganzen (meeste vleugellam) en wellicht zijn deze als wakers geliefd. In de Kleigaten van Olburgen, niet in dit overzicht, zijn in totaal 66 Scholeksters geteld vooral in de eerste 5 jaar (max. 9 op 31 mei 2010).

Discussie

Scholeksters zijn opportunisten en dat zien we als broedvogel waarbij ze steeds vaker op platte daken broeden. Ook bij het slapen nemen ze plekken die minder voor de hand liggen zoals op Het Zwarte Schaar op steigers. De vogels maken vanaf maart gebruik van de slaapplek met in die maand ook gelijk de hoogste aantallen; ze komen dus geconcentreerd terug uit de overwinteringsgebieden. De trend van slapende vogels over de dertien jaar is sterk negatief, vergelijkbaar met deze 13 jaar van broedende vogels. De indruk bestaat dat de wegtrek van de vogels, al dan niet met de jongen, tegenwoordig eerder plaatsvindt; maar dat kan met dit materiaal niet bepaald worden. Hageman (2008) stelde vast op basis van gekleurde vogels dat deze snel na het broedseizoen met jongen vertrekken naar de kust. Jonge vogels zijn op de slaapplek nauwelijks gezien en het aandeel lag onder 5% van de vogels. De vraag is of het nog steeds de grootste slaapplek van de soort is in het

werkgebied, zoals in Hageman (2002). Door het dichte toegankelijk is de aanlegsteiger van IJsselstrand de populairste slaapplek en in de loop van de jaren steeds belangrijker geworden.

Tot slot

Een slaapplekstelling van de Scholekster duurt doorgaans maar een half uur, maximaal een uur. Ik doe er iets langer over, maar verzamel zo veel meer details over de veranderingen van locaties. Wil je zelf ook een slaapplekstelling doen kijk dan eens op <http://portal.sovon.nl/portal/vacant/deel/2> of maak een slaapplek aan. Paul van Els wordt bedankt voor het becommentariëren van een eerdere versie. Wil je een keer mee mail of bel me dan.

Jan Schoppers
jan.schoppers@sovon.nl

Literatuur

- Hageman M. 2002. Resultaten slaapplekstelling van de Scholekster in 2002. Vlerk 19: 175-176.
- Hageman M. 2008. Terugmeldingen van geringde Scholeksters rondom Didam en Giesbeek. Vlerk 25: 50-56.
- Ens B.J., Aarts B., Hallmann C., Oosterbeek K., Sierdsema H., Slaterus R., Troost G., van Turnhout C., Wiersma P., Nienhuis J. & van Winden E. 2011. Scholeksters in de knel: onderzoek naar de oorzaken van de dramatische achteruitgang van de Scholekster in Nederland. SOVON-onderzoeksrapport 2011/13. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Excursie Bijland: 11 januari 2020

Midwinter, zeven uur 's ochtends, "waarom staan we hier in het pikkedonker?" Het antwoord volgt spoedig. We lopen langs de slaapplaats van Kauwen. Er klinkt een heel prettig geluid vanuit de slaapplaats in de wilgenbomen. Het lijkt er niet meer op dat er nog eentje slaapt. De slaapplaats is zeker honderd meter lang en strekt zich uit langs de oever van de Bijland. Zodra wij op het uitkijkpunt zijn, maken de duizenden Kauwen zich op om te

vertrekken. Het begint met korte vluchten in grote groepen, deze keren terug naar de slaapbomen, maar daarna vliegen ze in verschillende groepsgroottes toch weg.

Intussen zijn onze ogen wat gewend aan de schemer. De volle maan en heldere hemel helpen daarbij. We hebben enorm geluk, dat we precies vandaag geen regen en geen mist hebben, maar een kraakheldere lucht. Langzamerhand zijn op het

Foto: Peter Laangland

water de groepen ganzen en meeuwen te onderscheiden, het worden er steeds meer. Het is nog schemerig als de meeuwen gaan vertrekken. Zij slapen op het water in grote groepen, een schatting van deze ochtend circa 20.000 exemplaren en misschien wel fors meer. In dwarrelende vlucht stijgen ze op en komen laag over ons heen. Terwijl ze overvliegen lichten de witte onderkanten op, een sprookjesachtig beeld. Vanaf de overzijde gaan ook grote groepen de lucht in. De ganzen lijken de uitslapers te zijn en blijven langer op het water zitten. Maar uiteindelijk, nog voor zonopkomst, stijgen ze op met een luid vleugelgeruis en het typische geluid van roepende Kolganzen.

Ze trekken als een breed front van de linker tot aan de rechter horizon over. Daarna wordt het opvallend stil op de Bijland.

Na een uur stilstaan om het spectaculaire ontwaken en wegvliegen van de vogels mee te maken gaan we aan de wandel. Het wandelen wordt afgewisseld met regelmatig de plas afspeuren naar watervogels. Ver van onze eerste standplaats is een Roodhalsfuut gezien. Tijdens de wandeling bereiken we een punt waar die vlak voor onze neus verschijnt. Al met al een prachtige ochtend met ruim 40 watervogelsoorten en zangers.

Cor de Vaan

MYSTERY BIRD KWIS en NIEUWJAARSBORREL

Je hebt de oproepen beslist voorbij zien komen... onze lezingencommissie was naarstig op zoek naar mysterieuze vogelfoto's. Het mochten totaal onherkenbare beestjes zijn, volkomen mislukte kiekjes met wellicht alleen een enkel pootje of snaveltje in beeld... al die opnamen die bij de meeste van ons linea recta in de prullenbak verdwijnen.... naar deze foto's was men op zoek!

Het doel was het opzetten van een Mystery Bird Kwis, naar een idee van Vogelwacht Flevo-land en met hun toestemming uitgewerkt.

Ons werd een gemakkelijke en ontspannende avond beloofd en daarmee was niets te veel gezegd. Bij binnenkomst in De Lommerd, het gezellige ontmoetingscentrum in het Spijkerkwartier werd ons, na het gebruikelijke kopje koffie of thee en een humoristische inleiding door Gert de Jong, verzocht om ons, met de naastzittenden te verenigen in groepjes van 3 man/vrouw. Deze teams mochten een fantasienaam uitkiezen, de pennen en notitieblokjes werden in stelling gebracht en de powerpoint presentatie kon beginnen. Daarmee natuurlijk ook het fluister-overleg, want je gaat je burens uiteraard niet wijzer maken dan ze al zijn! Of niet zijn! Foto na foto werd zo doorgenomen en vaak ook letterlijk diepgaand in elkaars oren bediscussieerd. De fotografen van wie beelden waren uitverkoren waren natuurlijk iets in het voordeel, maar de organisatoren hadden een mooie mix uitgekozen, zodat de mazzel beperkt bleef. Ook teams met vogelexperts scoorden uiteraard beter, iets wat ik als lid van het

minst presterende team Kwik, Kwek en Kwak niet kan nalaten te noemen.

De ontknoping was verrassend: dat ene kleine gele pootje, het vrijwel onzichtbare oogringetje, de snavelvorm van de totaal vergane eend.... die kleine details hadden uiteindelijk de doorslag bij de keuze kunnen geven, maar ja....daarvoor moet je ze wel zien en herkennen.

Nadat de uitslag verwerkt (in ons team was dat wat lastig!) was werd de avond voortgezet met een Nieuwjaars speech van de voorzitter, die alleen memoreerde dat dit zijn zevende Nieuwjaars praatje was, dat hij ons en de vereniging alle goeds wenste maar eigenlijk liever over wilde gaan naar het laatste deel van de avond: de gezellige borrel. En zo geschiedde: met een hapje en een drankje werd een uiterst geslaagde avond afgesloten. Hierbij alle lof voor- en dank aan Gert de Jong en Joop Ouborg. Als het aan de redactie van de Vlerk ligt is deze Mystery Bird Kwis zeker niet de laatste was!

Omdat veel leden helaas verhinderd waren, hebben wij besloten toch een deel van de uitdaging in deze Vlerk op te nemen. Op de bladzijde hiernaast tref je 8 van de foto's aan dus ga je gang! De antwoorden vind je op bladzijde 38 in deze Vlerk. Op zijn kop, om spieken was lastiger te maken en met de namen van de fotografen erbij. Succes!!!

Jeannette Weijers

De antwoorden vind je op bladzijde 38 in deze Vlerk.

Parus major: superman met een geel jasje en zwart dasje en eetlust van jewelste

Zomer 2019. De Gelderlander kopt, dat rond Arnhem de Eikenprocessierups overal zit en snelle bestrijding een illusie is. Arnhem, Rheden, Renkum en Rozendaal worden overspoeld met meldingen van nesten. Rheden heeft circa een kwart van het gemeentelijke eikenbezit geïnspecteerd en zo ontdekt, dat 80 tot 85 procent van de bomen besmet is. Arnhem heeft op zijn site een kaart staan, die laat zien dat de rups overal in de stad signaleerd is.

De gemeenten bestrijden alleen de rupsen op bomen die gemeentelijk bezit zijn,

waarbij prioriteit gegeven wordt aan plekken waar veel mensen komen: scholen, woningen en speeltuinen. In Arnhem krijgt ook de route van de Nijmeegse Vierdaagse voorrang.

De eikenprocessierups

De Eikenprocessierups is de larve van een nachtvlinder, de Eikenprocessierups-vlinder. Tot de familie van de Processierupsvlinders (Thaumetopoeidae) behoren ongeveer 100 soorten nachtvlinders. De naam is ontleend aan hun merkwaardig gedrag: de rupsen verplaatsen zich 's nachts in

Foto: Bet Jager

Een verheugde moeder en dochter ontvangen hun vogelhuisje

groepen (in processie) op zoek naar voedsel (eikenblad). Overdag keren de rupsen terug naar hun nesten en zitten ze, in grote aantallen, bij elkaar in spinselnesten. Het is een behaarde rups, die in mei tot en met augustus op eikenbomen voorkomt. Deze nesten bevinden zich aan de zonnige zuidkant van eikenstammen. De nesten zijn te herkennen aan een dicht spinsel van vervellinghuidjes, brandharen en uitwerpselen. Ook zijn de bladeren van de boom zichtbaar kaalgevreten. De haren van de rupsen hebben weerhaakjes en zijn verbonden met gifklieren. De haren breken gemakkelijk af en worden dan door de wind meegevoerd. Ze veroorzaken ernstige ontstekingen, vooral op het slijmvlies van de ogen. De rups zorgt dus voor veel overlast. Door meldingen van Arnhemmers weet de gemeente waar de nesten zich bevinden. Deze locaties worden op een online kaart zichtbaar gemaakt.

Vóór 1980 kwam de soort nauwelijks voor in Nederland, maar in de decennia daarna heeft de soort zich vanuit het zuiden verspreid over nagenoeg het hele land.

Bestrijding eikenprocessierups

Welke manieren om de rups te bestrijden zijn er zoal? En wat zijn de voor- en de nadelen?

Zuigen en branden

Het voordeel van het wegzuigen van de nesten is, dat de rups met nest en al in de stofzuiger terechtkomt. In de bermen waar deze techniek actief wordt gebruikt, zitten veel minder rupsen. Het nadeel is dat je zo ook de natuurlijke vijanden van de rups opruimt. De larven van bijvoorbeeld de sluipwesp en -vlieg bevinden zich namelijk

Foto: Bert Jager

De mezen vila

in het nest. Hetzelfde gebeurt bij het wegbranden van een nest.

Biologisch bestrijden

Er is biologisch gif dat vooral jonge rupsen doodt, zodra deze van de bladeren eten die ingespoten zijn met het gif. Daarnaast is er de methode met microscopisch kleine aaltjes, nematoden. De aaltjes kruipen via de anus en de mond de rupsen binnen, waarbij bacteriën worden vrijgelaten die een darminfectie veroorzaken. Hierdoor gaan de rupsen dood. De nematoden leven in de boom echter maar een paar uur. De aaltjes zijn onderdeel van een succesvolle proef in de gemeente Neder-Betuwe. In de

gebieden waar die proef gehouden is, zijn niet of nauwelijks eikenprocessierupsen gevonden.

Voor beide methoden, het gif en de miniwormpjes, geldt trouwens wel, dat álle rupsen daardoor doodgaan, ook de niet schadelijke varianten.

Bestrijden met ui en knoflook?

In Rijssen wordt de rups bestreden met een mengsel van planten, ui- en knoflook-extract. De vezels trekken het vocht uit de rups en er komt een coating overheen, zodat de brandhaartjes niet meer verspreid kunnen worden. De knoflook verteert het nest. Binnen een paar minuten zou het gehele nest dood zijn.

Natuurlijke vijanden

Ook met natuurlijke vijanden van de rups, zoals Koolmees, wordt geprobeerd deze te bestrijden. In de gemeente Westerveld hangen ook kasten voor Grootoorvleermuizen, die Eikenprocessievinders eten. Op een van de twee proeflocaties in de gemeente zijn daarnaast duizenden planten van tientallen soorten aangeplant om natuurlijke vijanden van de rups te lokken, zoals sluipwespen, sluip-, roof- en gaasvliegen. Andere insecten die de planten aantrekken, zijn bedoeld om mezen te lokken die op hun beurt graag de rupsen eten.

Uitgifte gratis mezenestkasten in samenwerking met de Vogelwerkgroep

Vanaf de stadsboerderijen Presikhaaf en Korenmaat werden op 7, 11 en 13 december zo'n duizend gratis koolmeesnestkasten uitgedeeld aan Arnhemmers die zich daarvan tevoren voor hadden opgegeven. Op de uitgiftedagen was ook iemand

aanwezig van onze Vogelwerkgroep. Eerder werden nestkastjes uitgedeeld in de gemeente Renkum. De honderd nestkasten waren daar binnen een dag weg.

Voor onze Vogelwerkgroep was dit een mooie gelegenheid om de bezoekers te informeren over de Vogelwerkgroep, maar vooral om informatie te verstrekken over de ideale ophangplek. Verder wil iedereen weten hoeveel eitjes er gelegd worden (8-13), wanneer (maart tot juli), en hoe lang het duurt voordat de jongen uitvliegen (zo'n drie weken). En natuurlijk: hoeveel rupsen. Jonge Koolmezen eten tot 70 rupsen per dag. Als alle 1.000 nestkasten bezet zouden worden en 10 jongen opleveren, die 20 dagen gemiddeld 50 rupsen per dag eten..... tja, dan gaan er 10 miljoen rupsen verorberd worden! Superman blijkt dus een geel jasje met zwart dasje te dragen! Helaas zijn de rupsen niet alleen van de Eikenprocessierupsvlinder.

Ik heb één dag op de Korenmaat meegelopen met het uitdelen van nestkasten en kan als resultaat in ieder geval melden, dat veel Arnhemmers erg enthousiast waren over het project van de gemeente.

Als klap op de vuurpijl staat bij de Koolmees ook nog de Buxusmot op z'n menukaart. Kent Clark is nog maar een beginner vergeleken bij deze superman.

Bert Jager

Literatuur

Ruckstuhl, T. (1995) Vlinders en rupsen. Tirion, Baarn: 54-55.

Beste twichter ter wereld op bezoek: Arjen Dwarshuis vertelt over zijn wereldrecord

Op dinsdag 11 februari 2020 heeft Arjen Dwarshuis een lezing gegeven over zijn Big Year. In 2016 heeft hij 6.852 vogelsoorten waargenomen (ongeveer 65 procent van alle vogelsoorten ter wereld), waarmee hij het wereldrecord vogels kijken op zijn naam zette.

Arjan zei vooraf over zijn lezing: "Tijdens deze lezing zal ik jullie vertellen wat mij heeft doen besluiten om aan dit avontuur te beginnen. Welke voorbereidingen gingen aan mijn Big Year vooraf en hoe lang van te voren ben ik hiermee begonnen? Hoe kan je een dergelijke vogelrace rond de wereld meer diepgang geven en hoe documenteer je alles? Daarbij vertel ik graag waar mijn passie voor vogels nou eigenlijk vandaan komt."

Hij heeft ons inderdaad meegenomen op een duizelingwekkend avontuur door maar liefst 40 verschillende landen en langs bijna zeventuizend vogelsoorten. Door te vertellen over zijn hoogte- en dieptepunten kregen we een beeld hoe een Big Year precies in zijn werk gaat. Uiteraard werden deze verhalen verteld aan de hand van spectaculaire foto's en fragmenten uit de film Arjans Big Year. Deze film is gemaakt door Michiel van den Bergh, die Arjen volgde door onder andere Indonesië en Ghana.

Tijdens zijn Big Year spotte Arjen Dwarshuis niet alleen vogels, hij zamelde ook geld in voor het Birdlife Preventing Extinctions Programme, een baanbrekend

beschermingsprogramma van Birdlife International ,dat zich inzet voor de 500 meest bedreigde vogelsoorten ter wereld. Inmiddels staat de teller op ruim 40 duizend Euro.

Over zijn avonturen schreef Arjen Dwarshuis het boek Een bevlogen jaar; het was na afloop van de lezing te koop, maar is ook via de reguliere boekhandel aan te schaffen. Een deel van de opbrengst wordt zowel door Arjan als door de uitgever afgestaan aan het bovengenoemde goede doel. Wie een indruk wil krijgen, kan het filmpje van Arjen op YouTube bekijken: zie <https://youtu.be/B9EvkSLYcDM>

Foto: Persbericht Arjan Dwarshuis

Klapekstertelling 2019-2020: tussen hoop en teleurstelling in donkere dagen

Wat drijft Klapekstertellers om ieder jaar weer in de naargeestigste tijd van het jaar chocolademelk en kerstboom te verlaten en een eenzaam heidegebiedje uit te kammen? Hoop. Hoop om weer een glimp van die ongenaakbare rover-met-Zorro-alures op te vangen. Als je geluk hebt - en alleen als hij het wil - plopt hij ineens in je beeld, als je het al bijna niet meer verwacht, meestal hoog in een topje. Niet te missen, met zijn fonkelend witte mantel en stoer zwart masker. Hij kijkt koel om zich heen, alsof hij daar al uren zat te wachten, maar je weet zeker dat hij er een seconde geleden niet was. Het is ieder jaar weer de grote vraag: laat hij zich zien of niet? Als je de eerste telling nul op het rekest krijgt, is er altijd nog de tweede telling om naartoe te leven. De helft van de tellers werd dit jaar beloond. De andere helft moest een fikse teleurstelling overwinnen. Maar

volgend jaar is er weer een telling ... dat geeft hoop.

Greta van Hoorn nam dit jaar het stokje over van Ineke Wesseling en organiseerde de 24-ste Klapekstertelling op de Zuidoost-Veluwe. Met haar degelijke instructies en een extra hart onder de riem ("het ziet er op waarneming.nl nu al beter uit dan vorig jaar") gingen we in de weekenden van 23-24 november en 20-21 december 2019 op pad. Om te voorkomen dat sommigen helemaal met lege handen thuis zouden komen, werden we aangespoord ook een aantal andere soorten te noteren: Zwarte Specht, Raaf, Buizerd, Sperwer en Blauwe Kiekendief.

De Klapekstertelgroepjes hebben de goede gewoonte hun ervaringen en emoties onmiddellijk na thuiskomst in de groep te gooien.

Foto: Dick van Dorp

Klaapekster Rozendaalse Veld op 22 december 2019

Lees hieronder eerst dat hartstochtelijke relaas en daarna de feitelijke samenvatting met kaart en grafiek van Henk Sierdsema.

De eerste telling: 23-24 november 2019

Hoi,

Ik ben vandaag op pad geweest. Geen Klapekster. Wel veel Raven: minimaal 20. 1 roofvogel: Zeearend subadult kwam laag overvliegen en viel buiten het zicht in. Niet meer teruggezien.

Groet, Ivo

Dag

Gert en ik zagen een Blauwe Kiek vrouwtje op de Stompen/Staatsheide. Geen Klappie! We raken er al aan gewend! Verder een mooie middag met veel Kramsvogels en Kuif-, Staart en andere mezen. Ook leuk. Groet, Annemiek

Hoi,

Renske en ik hebben gisteren de Loenermark afgestruind. Het was heel mooi met een roze gekleurde lucht en veel tinten geel, bruin, oranje nog in de bomen. Mooi Kramsvogel, Goudhaantjes en Kuifmezen gezien. Geen Klappie. 1 Van de Raven van Ivo kwam overvliegen. Groeten, Ineke.

Dag allen,

Jorina Boer (nieuw lid en als ecologe werkzaam bij Ekoza) en ik hebben drie uur gestruind over het Rozendaalse Veld en Roz. Zand. Maar geen spoor van de Klapekster. Het was sowieso heel stilletjes. Ook leuk. Grote stukken heide waren zo dood als een pier. Geen planten, geen insecten, geen muizen, geen... Da's minder leuk. Vraag: verschuiven de Klapeksters in ons werkgebied zo langzamerhand van de

verzuurde Veluwe naar het niet-verzuurde riviergebied? Als je de waarnemingen van wrn.nl ernaast legt zou dat wel eens het geval kunnen zijn. Wie wil dit uitzoeken? Groet, Dick

Hallo allemaal,

Vandaag op het Herikhuizerveld geweest en de Lappendeken. In het begin rond 12.00 uur was het nog erg mistig. Later trok de mist gelukkig weg en kon ik met mijn telescoop vanaf de Zijpenberg rond 14.00 uur kort een Klapekster bewonderen !! Verder erg stil met vogels, af en toe een specht, wat mezen en Gaaien. Geen roofvogels en Raven gespot. Op de Lappendeken geen Klapekster gezien, hier wel wat meer vogels als mezen, Kramsvogel en dergelijke. Groet Sjoerd

Ha allen,

Roz.Veld-noord vanochtend geteld met Carola maar geen Klapekster gezien. Begin iets mistig maar verder waren de omstandigheden perfect. Ook geen roofvogels en Raven. Groet, Jan

De Terletsche Heide lijkt niet al te zeer verzuurd en het was een mooie dag. Maar het verlangen naar Klapekster werd vandaag niet bevredigd. Wel een Torenvalk en een zwermpje (stuk of 40) Kramsvogels gezien. Groet, en vooral: houd moed mensen! Willem Huizinga

Bouke ten Cate en ik, vergezeld door eerstejaars studente Carmen, hebben vanmiddag geen Klapeksters gespot op de Zilvensche Heide. Gisteren zag Ruud er ook al geen op de Ramenberg. Wij zagen vlakbij de parkeerplaats van Landal Coldenhove wel

een Kruisbek en op de heide 2 Raven, 5 Grote Bonte, misschien een Kleine Bonte en zeker een Groene Specht. Geen roofvogels. Groeten van Carmen, Bouke en Hans

De tellers van vliegveld Terlet zijn niet zozeer op zoek naar Klapeksters, maar naar boswachters van Staatsbosbeheer, die een vergunning moeten afgeven en al een maand noch op email noch op telefoon reageren. Zouden ze verdwaald zijn en niet worden gemist? Ik blijf bellen en emailen en desnoods een amber alert!

Met vriendelijke groet
Herman Boesveld

Dag allen,
Afgelopen zaterdagmiddag geteld in het Deelerwoud (ingevoerd in Avimap). Op de vaste plekken kon ik ze niet vinden. Pas aan het einde van de middag kwam een Klapekster aanvliegen, die in een vliegend ging zitten. Dit op de grens met de Arnhemse Heide, maar nog wel in het Deelerwoud. Verder erg rustig met roofvogels en Raven, Groeten, Symen

Hoi Symen,
Martin Werker en ik hadden op vrijdagmiddag een Klapekster vlakbij de Hooiweg, van eerder die dag is er nog een waarneming in de buurt van de Hooiweg. Het lijkt dichtbij de grens met Deelerwoud. Zou het dezelfde vogel kunnen zijn.
Greta

De tweede telling: 20-21 december 2019

Hallo,
Op RozVeld-N geen Klappies. Ook geen roofvogels. Ik hoop dat die laatste groep samen met Raven ook door iedereen worden

geteld en doorgegeven op Avimap. Roofvogels zijn deze winter vooral in de uiterwaarden en binnendijs te vinden en nauwelijks op de Veluwe. Zie ook het bericht op: <https://www.facebook.com/sovonvogel-> onderzoek over de roofvogeltelling in Duivensche Broek en Havikerwaard.
Groet en fijn weekend, Jan

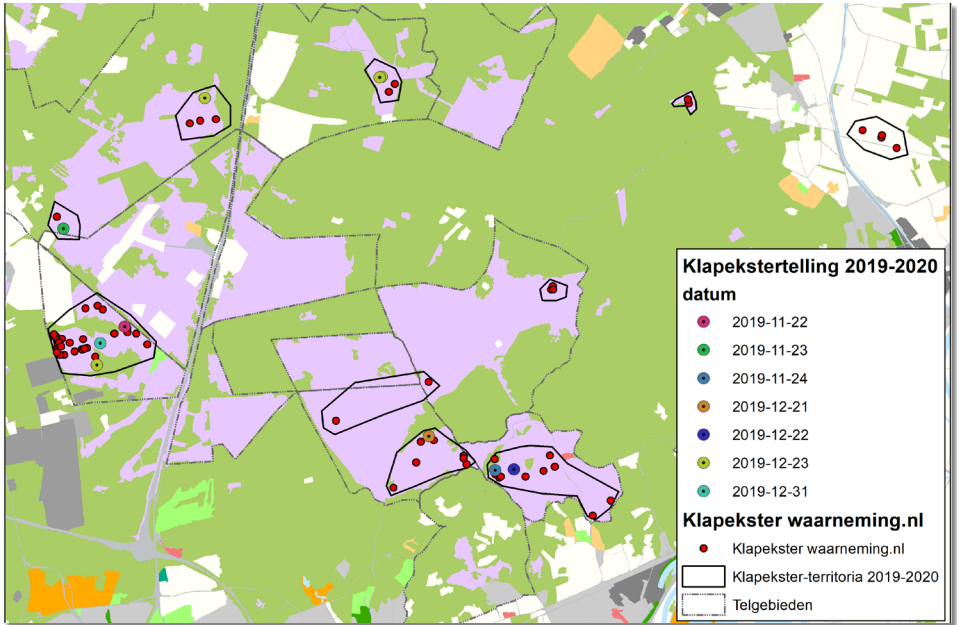
Hoi,
Op de Worth-Rhederheide geen Klapekster gevonden. 1 Buizerd en 6 Raven.
Groet, Ivo

Terletsche heide : Klapekster, noch enige roofvogel. Wel twee overvliegende Raven.
Willem

Hoi,
Klapekster was al om 9.30 uur gezien op de Arnhemse Heide, maar niet door de tellers (start 10 uur), wel door een waarnemer, zie w.nl vandaag. Martin en ik hebben een grote ronde gelopen, vaak gestopt en gezocht. Kennelijk was de Klapekster ergens in de luwte gaan zitten. Wel 2x 1 man Blauwe Kiek, zal dezelfde mobiele kiek zijn, 1x 1 Buizerd en 1x 3 tegelijk cirkelend laag boven het gebied. Ook leuk: 6 winterse Rietgorzen, gemengde groep Putters en Vinken.
Greta

Dag
Op de Stompen en Staatsheide zagen Gert en ik geen Klap. Ook geen roofvogel of Raaf. Maar toch een leuke middag met 60 Barmsijzen (we meenden een mengsel van Kleine en Grote te zien) en een prachtige overvliegende Zwarte Specht!

Groet Annemiek

Klapekster Veluwezoom winter 2019-2020 (tot en met 31-1-2020). Bron Henk Sierdsema

Beste allen,
 Gisterochtend maakten Jorina Boer, Dick van de Sande en ondergetekende een mooie tocht over het Rozendaalsche Zand en Rozendaalsche Veld Zuid. Na ruim een half uur zagen we een Klapekster op het 'herstelde' stuifzand prachtig boven in een solitaire berk spieden naar prooien (zie bijlage). Na enkele minuten vloog 'ie in een kenmerkende golvende vlucht weg richting de Zijpenberg.

De kans op een tweede Klapekster was nihil (dit jaar...) maar we liepen desondanks vol goede moed verder. Op het Rozendaalsche Veld hielden zich geen voor ons waarneembare Klapeksters, Raven of Blauwe Kiekendieven op. Waarschijnlijk zaten ze er ook niet. Wel vlogen nog twee Veldleeuweriken, verscheidene Graspiepers en Rietgorzen voor ons op uit de hei. En in de bosrand riepen

vier tot slot mooie mannen Goudvink; een mooie toegift. Volgend jaar weer zo hebben we afgesproken. Groet en fijne dagen, Dick van Dorp

Hallo allemaal,
 Vanmorgen op de fiets vanuit Velp de Zilvensche heide gedaan. Onderweg een Buizerd (bij het openlucht theater), een raaf (vloog richting de Elsberg) en veel klein grut (o.a. Rietgorzen, Zwarte en Kuifmezen). Op de Zilvensche heide aangekomen gelijk al verwelkomd door een grote groep Sijsjes en een Buizerd in de verte. In de Noordoosthoek een groep Kleine Barmsijzen boven me in een berk, die plotsklaps opstoven toen een heel kleine valk zich op de berk stortte. Een Smelleken dacht ik direct. Wat later hielp Henk Sierdsema, die vlakbij op zijn PPT-post zat, me uit de droom, het was natuurlijk een Sperwer man.

Helaas ook geen Klapekster, wel nog een Groene Specht en verschillende Grote Lijsters op de hei.

Henk vertelde dat hij die ochtend een Klapekster op de Loenermark had gespot. Dus heb ik de Ramenberg overgeslagen en ben via de Loenermark naar huis gefietst. En daar zat ie, beetje onrustig door de schreeuwende Gaaien die om hem heen vlogen. Maar even later had ik de Klapekster prachtig in beeld. Midden op de heide boven op een kale, dode berk. En als "klap" op de vuurpijl zat een paar meter boven me in een oude Eik een Witkopstaartmees. Kan ik die Klapekster zelf invoeren in Avimap (is niet mijn gebied)? Of regelt Henk dat zelf wel? Groet van Hans van den Dool en heel fijne feestdagen!

Hallo,
Op Beekhuizen wel Koperwieken maar geen Klapekster. Groet, René

Hallo,
Gistermiddag met de fiets op het Herikhuizerveld en de Lappendeken geweest. Eerst rond 12:30 uur regen en weinig zicht vanaf de Zijpenberg. Later rond 14:00 uur was het droog en besloot ik nog een keer terug te gaan naar de Zijpenberg waar ik met de telescoop rond 14:15 uur in een topje van een kleine berk een Klappie zag zitten !! De klapekster zat vlak bij de plek waar ik hem vorige maand ook zag. Verder een Buizerd en een Groene Specht. Op de Lappendeken geen Klapekster maar wel een grote groep van 50 stuks Merels en heel veel Vinken. Fijne feestdagen!
Groet, Sjoerd Wiggers

Dag allen,

Ik had er gisteren één tijdens de PTT-route in het Deelerwoud. Ik zal deze nog toevoegen in het Avimap-project voor Klapeksters, Fijne feestdagen en groeten, Symen

Dag allemaal,
Zaterdag trotseerden Ineke en ik dapper regen, harde wind en ijzige kou op de Loenermark. We speurden alle boomtoppen af, keken om hoekjes, maakten ommetjes en dronken nog maar eens geduldig een kopje thee. We gaven hem/haar alle kans om niet alleen in de vluchtige analoge wereld rond te vliegen, maar ook digitaal de hele ether door te gaan, en dat tot in behoorlijke eeuwigheid. Maar hij, of zij, koos klaarblijkelijk voor een onopvallend bestaan en we besloten heel volwassen dat we dat respecteerden.

Maar toen bleek dat Hans en Henk hem de volgende dag op onze Loenermarker in volle glorie mochten bewonderen en invoeren, toen, toen reageerden we wat minder volwassen. K-vogel, appte Ineke, en daarmee verwoordde ze ook mijn gevoel glashelder. Groet en fijne Kerst, Renske

Hoi Renske,
K-vogels zijn het die Klappies, stiekemerds. Jullie hebben samen met Hans en Henk het bewijs geleverd van dat steelse gedrag. Ik was op vrijdag met Martin op de Arnhemse Hei, meteen na aankomst ontmoetten we 3 wandelaars met hond, aan wie Martin vroeg of ze een Klapper gezien hadden en jawel, ze wezen ons de locatie aan. Wij er meteen naartoe, noppes, nog 3 uur in het gebied rond gelopen en toch maar naar huis omdat er meer is onder de zon dan stiekeme vogels. Maandag een nieuwe poging en wie kwamen we bij de auto weer tegen? Drie vriendelijke wandelaars die geen Klappie

hadden gezien. Wij op pad en meteen rechts op het open veld: daar zat ie helemaal bovenin in een struikje. Je zou zo'n vogel zo missen als je dan net de dop van de thermos afdraait.... Ik hoop dat jullie volgend seizoen vol goeie moed op herhaling gaan. en verder fijne Kerst en met 10 vingers het nieuwe jaar in. Greta

De resultaten

Het opbeurende optimisme van Greta aan het begin van de telling ("het ziet er beter uit dan vorig jaar") werd niet bewaarheid. Het werd een minder goed jaar. Dat past helaas bij de geleidelijke afname van Klapeksters op de Veluwe in de afgelopen 10-20 jaar. Gelukkig vergaat het de Klapekster elders in Nederland beter: landelijk gezien neemt het aantal waarnemingen toe.

Tijdens onze telling ontspoon zich een discussie in de telgroep over de mogelijke oorzaak van het toenemende Klapekster-

gemis op de Veluwe. Verschuiven onze Klapeksters misschien van de verzuurde Veluwe naar het minder verzuurde riviereengebied, vroeg Dick van Dorp zich af. De Veluwe heeft inderdaad flink last van verzuring en vermist door stikstof, beaamde Henk Sierdsema. Je kunt er meer over lezen in zijn artikel in Vlerk 2015-4. Greta van Hoorn voegde er ander vraagstuk aan toe: is er misschien een relatie met de successie en het begrazingsbeheer op de hei? Het antwoord daarop laat nog op zich wachten. "De Klapekster vindt z'n weg wel (of niet)", zo sloot Dick de discussie berustend af.

Volgend jaar gaan we het weer zien. Ook zin in een hoopvolle onderneming in donkere dagen? Doe dan mee met de 25^e Klapekstertelling, op 21-22 november en 19-20 december 2020. Een aanrader.

Renske Postma

De resultaten samengevat door Henk Sierdsema:

Tijdens de officiële tellingen zijn 6 verschillende Klapeksters gezien in onze telgebieden op de Zuidoost-Veluwe. Aangevuld met waarnemingen van waarneming.nl bedraagt het minimumaantal territoria op de Zuidoost-Veluwe ten minste 9 en maximaal 11, waarmee het een relatief mager seizoen is geweest voor Klapeksters. Het is mogelijk dat de waarnemingen op Rozendaalsche Veld-Noord/Brandtoren en die op de Posbank beide betrekking hebben op twee exemplaren in plaats van op één vogel. Opvallend is, dat van de vogels die niet zijn waargenomen tijdens de tellingen, ook op waarneming.nl met heel weinig waarnemingen zijn ingevoerd. Dit betekent, dat de vogels heel moeilijk te vinden waren en/of er maar kort hebben gezeten. De vogel bij de Elsberg is in de periode van 1 december t/m 28 januari drie maal waargenomen, dus deze heeft er toch heel de winter gezeten.

Buiten de vaste telgebieden was op de Veluwezoom nog een Klapekster aanwezig op een heideterreintje bij Laag-Soeren. Buiten de Veluwe waren Klapeksters aanwezig in het Laag-Soerensche Broek en de Havikerwaard.

Dit zijn de resultaten van de waarnemingen tot en met 31 januari 2020.

Schouwbijeenkomst Meinerswijk

Op 7 december kwam de schouwgroep voor Meinerswijk voor de eerste keer bijeen. De kennismaking gebeurde in Elst. Er waren vertegenwoordigers van diverse belangenorganisaties aanwezig. Ik had mij aangemeld namens de Vogelwerkgroep Arnhem.

Christine Paris van de gemeente Arnhem gaf een toelichting op de Beheersvisie zuidelijke uiterwaarden Neder-Rijn. De uitvoering van de plannen is al in volle gang. Nu is de volgende fase aan de orde en daar wordt de Schouwgroep bij betrokken. Na de presentatie van Christine is er gelegenheid om zaken ter tafel te brengen en dat gebeurt volop.

Punten die ter tafel kwamen:

- Aandacht wordt gevraagd ten aanzien

van het maaibeeld van het waterschap op de dijken. Gevraagd wordt pas te maaien na de bloei van de margrietten. Gemeente neemt dit mee in reguliere overleg met het waterschap Rivierenland.

- Aandacht wordt gevraagd voor betere informatie van publiek m.b.t. de spelregels in de uiterwaarden, het gebruik en dan vooral het omgaan met de grazers. Dit vraagt meer publieksbegeleiding. Duidelijke informatieborden bijvoorbeeld met gebruikmaking van pictogrammen kunnen hierbij helpen. Als schouwgroepleden hiervan goede voorbeelden hebben dan graag een foto doorsturen.
- De toegenomen gebruiksintensiteit vraagt ook meer inzet en € voor toezicht. De vraag om meer toezicht wordt onderkend.

Foto: Henny Cromhout

Overleg tussen de deelnemers van de schouwgroep in het veld

Extra financiële middelen zijn wel gevraagd bij het vaststellen van de beheervisie in de gemeenteraad, maar hier is nog geen besluit over genomen.

- De projectenlijst uit de visie wordt voor de periode van 2019-2020 nagelopen.
- Vrienden van Meinerswijk vraagt om behoud van een deel van de oude spoorrails. De gemeente geeft aan, dat dit een aandachtspunt is, als gronden van KondorWessels projecten (krotweg KWP) in fase 2 over komen naar de gemeente.
- Gevraagd wordt of de gebruikers van steenfabriek Elden straks bij de steenfabriek kunnen parkeren. Dit is niet de bedoeling. Parkeren voor bezoekers van de steenfabriek is aan het Hannesstraatje. De nieuwe eigenaar heeft beperkt eigendom rondom de steenfabriek.
- Gevraagd wordt of ongewenste bemesting van agrarische gronden onder de aandacht van KWP gebracht kan worden. De gemeente neemt dit op met KWP.
- Gevraagd wordt of het vlees van de paarden en koeien 'duurzaam' verkocht kan worden. Het koeivlees wordt al als wildersnivlees verkocht. Voor het paardenvlees zoeken we naar een duurzamere afzet.
- De vrienden van Meinerswijk vraagt naar de stand van zaken van de nieuwe overeenkomst met de sportvisserij en het aantal vergunningen. Het nieuwe contract is nagenoeg afgerond. Het aantal vergunningen blijft op 100.
- Er wordt aandacht gevraagd voor illegaal vissen. Dit aandachtspunt is bekend. Sinds kort is een nieuwe handhaver actief, die 2 dagen in de week specifiek toezicht houdt in de parken.
- Gevraagd wordt of de oevers onderdeel uitmaken van het beheergebied, omdat er veel vervuiling/ overlast is. De oevers maken onderdeel uit van de uiterwaarden, maar het beheer ervan ligt bij de eigenaren van de oevers.

Na de bijeenkomst in Elst gaan we op de fiets naar het gebied. De nadruk ligt op de Meginharddwarsweg, waar de nodige werkzaamheden uitgevoerd gaan worden.

Buitenschouw; waterdoorstroming ter hoogte van Meginharddwarsweg:

Ten behoeve van de waterdoorstroming is het noodzakelijk, dat de onderbegroeiing hier verdwijnt of zeer kort gehouden wordt. Hierop kan een enkele uitzondering gemaakt worden voor een boom die zou kunnen doorgroeien. Het gaat zowel om de zijde die bij de gemeente in beheer is als de zijde die van KWP is.

Omdat het maatwerk betreft, wordt besloten dit gezamenlijk uit te werken. De volgende deelnemers naast Jan Floor hebben zich hiervoor aangemeld: Gerard Litjens, Frans Koops, Frans vd. Berg, Bas Roodbergen, Retze Talsma.

Degenen die meedenken met Staatsbos-beheer hebben veel gebiedskennis. Dat is de reden waarom ik mij daar niet voor heb aangemeld.

Punten voor de volgende schouw worden vooraf bekend gemaakt, zodat een ieder zich hierop kan voorbereiden. Ook schouwgroep-leden kunnen bezoeklocaties met een te bespreken onderwerp doorgeven aan Kees.

Volgende schouwen zijn op de zaterdagen 18 april en 26 september 2020 van 9.00 - 12.00 uur. De locatie waar we verzamelen is afhankelijk van de te bekijken punten en wordt tzt bekend gemaakt.

Henny Cromhout

Waarneming: Stadse Houtsnippen

Het was 3 november 2015 toen mijn buurman twee huizen verderop in Vredenburg 's morgens om 10 uur bij ons langs kwam met de mededeling dat er een vreemde vogel bij hem uit de dakgoot was gevallen en voor zijn keukendeur op de grond was blijven zitten. Natuurlijk direct eropaf, en tot mijn niet geringe verbazing bleek het om een Houtsnip te gaan, die zich zonder tegenstribbelen liet oppakken en meenemen voor een fotosessie in onze achtertuin. De rest van de ochtend en

deel van de middag bleef hij stil zitten op dezelfde plek onder een sering, maar was rond tweeën niet meer te zien. Na later toch maar weer zoeken bleek ie nog vlakbij te zitten, maar vloog, kort na een tweede fotosessie om 16.20u kalm in een wijde curve de tuin uit om zich nooit meer te laten zien. Alhoewel.... bijna twee jaar later vertelde mijn zoon Gerrit dat ie even na middernacht op 20 oktober 2017 een Houtsnip had gezien in onze wijk. De vogel was blijkbaar van hem geschrokken

Foto: Bas van Balleen

Houtsnip, Vredenburg, Arnhem, 3 november 2015

Tabel 1. Een greep uit waarneming.nl van observaties binnen Arnhems stadsgrenzen over de laatste 8 jaren levert een groot aantal observaties op.

Datum	Plaats	Waarnemer
17 maart 2019 (10:04 uur), 1	Raamslachtoffer, Malburgen	Han Derks
03-03-2018, 1	Vredenburg	Rob Zweers
14 januari 2017, 1 ziek/gewond	Onderlangs	Lex Modderkolk
31 oktober 2014 (9:51 uur), 1 dood	Rijkerswoerd	Ronald Stolk
1 mei 2013, 1 dood	Klarendal e.o.	David Vertegaal
4 april 2013, 1	Lange Water	Han Derks
15 februari 2013, 1 dood	Spijkerkwartier e.o.	Jeroen Kok
22 oktober 2012, 1 verkeersslachtoffer	Angerenstein e.o.	Jeroen Nagtegaal

en botste in blinde paniek herhaaldelijk tegen de voordeur van een van de lage seniorenwoningen halverwege de Winschoterstraat, op nog geen 200m afstand van ons huis.

Lensink (1993) geeft in zijn verspreidingskaart van de Houtsnip in 1985-89 geen enkele stip voor het stedelijk gebied in de gemeente Arnhem. Ofschoon zijn voorkomen ook in Schwarz (2013) niet expliciet voor stedelijk Arnhem wordt vermeld, laat de Houtsnip op zijn verspreidingskaart wel een dichte bestippling zien binnen de bebouwde kom van Arnhem.

Een greep uit waarneming.nl van observaties binnen Arnhems stadsgrenzen over de laatste 8 jaren levert een groot aantal observaties op. Er zijn veel waarnemingen van over- en opvliegende vogels in parken etc als Sonsbeek, Zijpendaal, Meijnerswijk,

Waterberg, of gewoon boven de stad, maar ook van al dan niet levende vogels aan de grond, zoals:

De verongelukte vogels laten zien dat over en door de stad vliegen niet zonder gevaar is, en hopelijk hebben de Houtsnippen die we in Vredenburg zagen meer geluk gehad.

Bas van Balen

Literatuur

Lensink, R. 1993. Vogels in het Hart van Gelderland. Vogelwerkgroep Arnhem e.o.

Schwartz, R. 2013. Houtsnip *Scolopax saturata*. Pp 184-185 in: Vogelwerkgroep Arnhem e.o. 2013. Van IJsdruiker tot IJsgors. Schaarse en zeldzame soorten in het Hart van Gelderland.

Vogelaar in de kijker: Hans van den Dool

Leeftijd: 53 jaar

Woonplaats: Velp

Vertel iets over je zelf, bijvoorbeeld: wat voor werk of andere activiteiten doe je, wat vind je belangrijk in het leven, wat doe je het liefst in je vrije tijd? Na mijn studie Milieuhygiëne in Wageningen, werk ik nu alweer dertig jaar met veel passie en plezier als docent bij hogeschool Van Hall Larenstein in Velp. We wonen met ons gezin van vier in de Velpse wijk Beekhuizen, vlakbij het bos. Misschien dat iemand mij kent als volleyballer, want dat speel ik graag en ik heb al veel teams getraind en veel wedstrijden gefloten.

Wanneer ben je begonnen met vogelen, hoe ging dat en wat was de aanleiding? Wanneer ben je lid van onze vogelwerkgroep geworden? Wanneer weet ik niet meer precies. Ik kan me nog

wel herinneren, dat ik bij scouting als jonge verkenner opeens een Wulp van een Grutto kon onderscheiden. En er moet nog ergens een foto zijn, dat ik tijdens het kamp op een stok een takkeling van een Bosuil vasthoud. Door de studie, de (top)sport, later het werk en het vaderschap ben ik echter heel lang een beginner gebleven. Maar wel eentje die overal en nergens zijn kijker meenam. Zo heb ik nog soortenlijsten van mijn stageperioden in Australië en de VS.

Wanneer ben je lid van onze vogelwerkgroep geworden? Wat doe je zoal voor de werkgroep, en waar ben je vooral druk mee?

Directe aanleiding was in 2013 het aanbod van collega-docent Dick van Dorp om bij het lidmaatschap gratis het prachtige boek "Van IJsdruiker tot IJsgors" te ontvangen. Maar ik was het al langer van plan. Ik was inmiddels te

Foto: Arie de Wit

Hans van den Dool

oud voor topsport en de kinderen waren oud genoeg om ze alleen thuis te laten. En vogelen werd van lieverlee mijn nieuwe passie! De eerste activiteit waar ik aan deelnam waren de excursies. Bijvoorbeeld de bitterkoude fietstocht door de Liemers naar Doornenburg. Ondanks een gevoelstemperatuur van -20 °C, wisten mannen als Cor de Vaan, Ivo Seelen, Maarten Bosman en Koos Dansen bijzondere soorten tevoorschijn te toveren.

Later volgde ik de BMP-cursus, waar Joost van Bruggen ons met zeer veel gedrevenheid de beginselen van broedvogels tellen bijbracht. Sindsdien probeer ik elk seizoen minimaal één gebied te tellen. Momenteel tel ik de wintervogels in het Duivense broek en Klapeksters op de Veluwezoom. In de zomer tel ik broedvogels rondom de Emmapyramide en, met Sjoerd Wiggers, landgoed Beekhuizen en Nachtzwaluwen in het Deelerwoud.

Wat is je favoriete vogelgebied in het werkgebied en waarom? Dat was lange tijd De Oostvaardersplassen, omdat het precies ligt tussen Velp en Alkmaar, waar mijn beste (vogel-) vriend Arie woont. We vogelen daar inmiddels al 20 jaar en hebben het gebied zien veranderen. Maar momenteel ben ik helemaal verknocht aan de Veluwezoom. Lekker dichtbij en ik ben er dan ook zo vaak mogelijk te voet of met de fiets (lekker duurzaam!). Afgelopen zondag nog, zag ik een Middelste Bonte Specht op een voor mij nieuwe locatie langs de Snippendaalseweg.

Wat was je leukste/ontroerendste/opwindendste waarneming? Pfff, ik ben zo vaak ontroerd of opgewonden over een waarneming...de leukste van de laatste tijd is die van vrijdag in park Lingezegen. Daar zag ik in de buurt van het vogelscherm van heel dichtbij een bewegelijk

en luidruchtig groepje Baardmannetjes. Maar eentje van 10 jaar geleden plopt nu ineens ook op. We zaten met ons eigen jonge gezin tijdens de zomervakantie op het Dwingelderveld op een picknickbankje en zagen ineens een dito jong gezin Wielewalen. Ze zaten zeldzaam goed zichtbaar dichtbij in een kale boom die boven het moeras uitstak. Ze bleven daar wel een kwartier zitten! Ik kwam er toen achter, dat Wielewalen niet alleen knalgeel, maar ook knalgroen zijn.

Wat vind je leuk aan de werkgroep en wat zou je graag verbeteren? Ik ben dankbaar, dat de werkgroep mij alle mogelijkheden biedt om me verder te ontwikkelen als vogelaar. En ik vind het heerlijk om mezelf te ontwikkelen. Dat is dan weer een voordeel van het zo lang een beginner te zijn geweest. Ik heb sowieso bewondering voor die vogelaars, die zoals Dick van Dorp vanaf de achterbank, met 120 km/u over de A15, een voorbijvliegend groepje Goudplevieren weet te onderscheiden. Of voor Bob Coenen, die in de vroege ochtend op basis van een bijna onhoorbaar "Sriii"-roepje de enige Koperwiek scoorde van de jubileum excursie in Zeeland. Of voor Greta van Hoorn, die elke Blauwborst of Baardman uit het riet weet te vissen en ze zo helder weet te omschrijven alsof ze redacteur van een vogelgids is. Of natuurlijk voor Raymond Schuurkes die zelfs vanaf zijn ziekbed, ongevraagd, maar zeer enthousiast mailde of ik wel doorhad dat de door mij naar Waarneming.nl opgestuurde geluidsopname van een Wielewaal, ook de zang van de Gekraagde Roodstaart, de Grauwe èn Bonte Vliegenvanger bevat. Wat een geweldige club mensen!

Wil je nog iets anders kwijt aan de lezers van Vlerk? Volgens mij ben ik al ruimschoots over het maximum aantal woorden heen...

Ringterugmeldingen 38

In deze aflevering een zestal terugmeldingen met een verhaal. Drie ganzen, twee meeuwen en een Spreeuw. De Grauwe Gans komt uit Noorwegen, de Spreeuw bleef in de buurt van zijn geboorteplek en de overige komen uit het oosten. Dank gaat dit keer uit naar Johan de Jong, Michel Klemann, Jorick van de Westering en Peter de Boer. Terugmeldingen zijn welkom bij Jan. Je kunt er een beschrijving bij maken als je dat wilt.

Grauwe Gans blauw: ZU6

De meeste terugmeldingen van deze ganzensoort geven geen blijk van een grote actieradius. Soms is er een uitzondering op de regel. Een Grauwe Gans met een blauwe halsband is natuurlijk iets anders dan de groene die we meestal zien. De gans werd geringd op 6 juli 2018 op het fjordeneiland Lemmingvær, Tranøy in het noorden van Noorwegen bij de stad Tromsø. De stad heeft al sinds de 19de eeuw de bijnaam Parijs van het Noorden. Daar had de gans blijkbaar geen oren naar. De vogel is tweemaal afgelezen in de provincie Nord-Trøndelag dat een stuk zuidelijker ligt, eenmaal in Denemarken en tweemaal in Nederland. De eerste was in februari 2019 in Friesland bij

Earnewâld en de tweede in ons werkgebied in Waterrijk-Oost ten zuiden van Arnhem op 18 januari 2020 door Johan de Jong. Dit is ruim 1991 km vanaf de ringplek.

Kolgans zwart: 1Y1

De gans is op 10 augustus 2017 geringd op het eiland Kolguev in de Barentszee in Rusland. Het vrouwtje was adult en werd daarna op 7 oktober in Vöeva, Rapla County in Estland gezien. Daarna in januari 2018 een waarneming in Niedersachsen bij Emden door de ringer van Kolguev en de vogel was toen gepaard met vogel 1Y3. Vervolgens op 22 februari en 1 maart bij Elahuizen in ZW-Friesland. In de periode daarna is de vogel waarschijnlijk op en neer gevlogen naar het broedgebied in Kolguev en het overwinteringsgebied. De eerste waarneming in dat najaar is op 11 november 2018 buiten het Fochtelooverveen en er volgen tot en met 18 december nog elf aflezingen uit die regio. Daarna geen enkele waarneming meer in die winter. Hoewel ZW en ZO-Friesland niet zover uit elkaar liggen lijkt de vogel niet plaats trouw in de winter. In de volgende winter lijkt dat ook het geval. Op 30 september 2019 wordt de vogel gezien langs

Foto: Johan de Jong

Kolgans 1Y1 met partner zonder jongen

de Elbe zo'n 60 km ten ZO van Hamburg. Dit is al vroeg in het najaar en derhalve heeft de vogel waarschijnlijk geen jongen, want die komen doorgaans wat later binnen samen met de oudervogels. Dat wordt bevestigd door de volgende melding op 5 januari 2019 bij Schuytgraaf door Johan de Jong. De vogel heeft geen jongen bij zich en ze is nu gepaard met een ongeringde man (foto).

Kolgans zwart: ZLR

Michel Klemann post op de facebookpagina van de VWG Zutphen het volgende: deze vogel is op 26 juli 2006 geringd als volwassen man in het broedgebied in Rusland, in de delta van de rivier Pyasina. Deze plek ligt op 4260 kilometer van Zutphen. In de tussenliggende periode is ie 113 keer gemeld waarvan 5 keer in Estland, 2 keer in Litouwen, 1 keer in Polen, nu 5 keer in Nederland en de rest in Duitsland. Daar bijna altijd langs de Rijn in de buurt van Duisburg. Vandaag kwam ik hem tegen. De vogel hield zich op in de Bronkhorsterwaarden tussen een groepje Grauwe Ganzen. In zijn leven is hij al een keer of 20 op en neer gevlogen. Dat is een afstand van vier keer de aarde rond!

Kokmeeuw geel: U739

Jorick van de Westeringh las deze Kokmeeuw af op 8 november 2019 in de buurt van de Rhederlaag. Hij kreeg binnen tien dagen een reactie van de Oekraïense ringcentrale. De vogel is als pul ge(kleur)ringd op 9 juni 2017 bij Zdolbúniv, een kleine stad in de provincie Rivne (Rivnens'ka oblast) in het westen van Oekraïne. Rond de stad liggen meren waarschijnlijk ontstaan door de winning van kalk voor de cementfabricage. Waarschijnlijk is de vogel daar op een eilandje of rond één van die meren uit het ei gekropen. De Kokmeeuw was dus op moment dat Jorick hem zag ruim 2,5 jaar oud en 1412 km van de geboorteplek. Het was pas

de tweede aflezing van de meeuw en ook die andere kwam uit Nederland. Dat was op 16 november 2018 bij Westervoort.

Geelpootmeeuw geel: P665

De vogel is gekleurringd op 28 mei 2018 bij het plaatsje Grębów in de provincie Subkarpaten (woiwodschap Podkarpackie) in het zuidoosten van Polen. Dat was in een broedkolonie en het mannetje was toen na vierde kalenderjaar oud. Ook in dit gebied lijken door delfstofwinning meren te zijn ontstaan. Op 17 november 2019 kreeg Johan de Jong deze vogel in het vizier en kon de code aflezen in Waterrijk-Oost, het gebied ten zuiden van Arnhem. De afleesplek was op 1118 km van de ringplek en de Geelpootmeeuw was toen ouder dan 5,5 jaar. Opvallend is dat de vogel in de maanden augustus-november in 2018 en 2019 telkens is afgelezen in de omgeving Arnhem en Nijmegen. Op 2 augustus 2019 is de meeuw gezien in Libiąż in Polen 185 km westelijk van de kolonie; acht dagen later op 10 augustus was de Geelpoot weer present in de Lentse Waard bij Nijmegen op 935 km afstand. Dit bevestigt het gegeven dat diverse meeuwen ook trouw zijn aan het overwinteringsgebied.

Spreeuw NLA L 521640

Peter de Boer kijkt ook tijdens het mountain-biken goed om zich heen. Toen hij tijdens zijn route via Sportcentrum Papendal op 29 december 2019 door een sparrenbosje sjeesde ontdekte hij een nest van een Sperwer. Gelijk in de remmen en even kijken onder het nest. Daar vond hij een ring van een Spreeuw. Deze was op 15 mei 2018 als nestjong samen met vier andere jongen in nestkast 50 op de Edese Golfbaan geringd door Jan Schoppers.

Jan Schoppers
jan.schoppers@sovon.nl

Vogelmijmeringen: Winter

Het is stil hier in het bos
In rust een tafereel
't is uit met het gekrakeel
Een verandering van moraal
Het gedrag wat meer normaal

Bergen werk zijn er verzet
't mooie lijfje opgevet
'n bolletje rond
En terstond

De concerten op hun einde
De komst van lange, korte dagen
Een groep trekt weg, zij kunnen het licht
verdragen
Het is hier dat het licht verbleekt
De kleur in het pak verweekt

De kauw komt in de lucht
Er gingen vogels op de vlucht

Het is stil hier in het bos
En nu dan in het echt

Voor de valk valkt het hier slecht
Geen wekkertje in het hout
Of 'n haan van vurig goud
Hoe lang al zwijgt dit bos ?

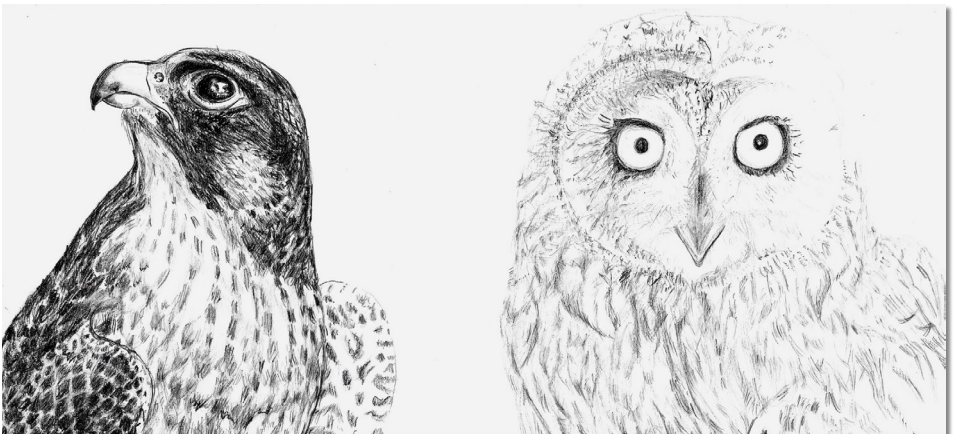
Of gaat de uil hier van dit bos
In de nacht weer helemaal los
Met z'n liefje op zijn uilenbal
Van het drama in zijn geroep
Over die kale, koude vlakke

Hij baltst zijn eigen dans en feest zijn eigen
feest

De Koning van de Winter
verbijst zich op een splinter

Vos waagt zich uit zijn hol
Hij heeft er echt zijn buik van vol
En likt zich verlekkerd langs zijn bek
Hij heeft enorme ganzentrek

En dan het lijkt alweer iets langer licht
De prille Lente misschien in zicht ...?

Nieuwe website voor vogels kijken in Europa

Where to watch birds in Europe? Goede informatie over vogelgebieden is vrijwel in heel Europa lastig te vinden. Soms zelfs ondoenlijk. Om dit drastisch te verbeteren is www.birdingplaces.eu gelanceerd. Op Birdingplaces.eu kun je de beste vogelplekken van Europa vinden, allemaal bij elkaar op één plek. Met bij elke vogelplek precies de juiste informatie om een paar uur lekker vogels te kijken. Ook in Nederland vind je op deze manier buiten je eigen regio heel snel en gemakkelijk de leuke vogelgebieden.

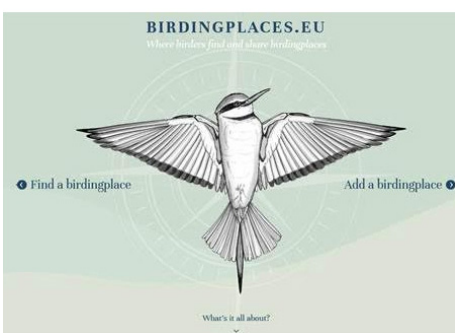
Birdingplaces.eu wil het genieten van en kijken naar vogels stimuleren en op die manier de bescherming van vogels een impuls geven en het draagvlak voor bescherming vergroten. Zodat we ook in de toekomst kunnen blijven genieten van vogels. De bescherming van vogels komt voor ons dus op 1. Daarom wordt elk ingevoerd vogelgebied ook gemonitord op gevoelige data. Indien dat het geval is, wordt die info van de website verwijderd.

Je kunt zelf je favoriete vogelgebieden heel eenvoudig op de website plaatsen en op die manier delen met andere vogelaars door een inlog te maken en op 'Add a Birdingplace' te klikken. Op deze manier helpen vogelaars in heel Europa elkaar. Het is bovendien een leuke manier om de lange vogelloze winteravonden in januari en februari te besteden aan vogels kijken.

[Birdingplaces](http://Birdingplaces.eu) is helemaal gratis voor vogelaars. De website is een Nederlands initiatief, maar wel Engelstalig om een zo breed mogelijke groep vogelaars in Europa te kunnen bedienen. Maar als je inlogt en je profiel op NL zet, verschijnen alle vogelnamen wel in het Nederlands en kun je ook de vogelnamen in het Nederlands invoeren.

Ga eens kijken op www.birdingplaces.eu en help mee de kaart te vullen met leuke vogelgebieden!

Chris van der Heijden

PS.

www.birdingplaces.eu is nog niet geoptimaliseerd voor mobiele telefoon (daar wordt op dit moment hard aan gewerkt en is eind januari klaar) en is daarom voornamelijk het best te bekijken op pc of laptop.

Antwoorden Mystery Bird

Afbeelding 1. Snor - Martin Werker
Afbeelding 2. Steenlopers - Lizzy Haanen
Afbeelding 3. Kleine Zilverreiger - Koos Dansen
Afbeelding 4. Kneu - - Lizzy Haanen
Afbeelding 5. Ex-Fuut - Esther van den Reeke
Afbeelding 6. Grote Zaagbek - Coen Suurmond
Afbeelding 7. Kraanvogels - Robert Muller
Afbeelding 8. Carolina-eend - Lizzy Haanen

Activiteitenprogramma voorjaar 2020

LEZINGEN

Dinsdag 10 Maart

Broedvogelontwikkeling in de Gelderse Poort van 1960 tot nu. Joost van Bruggen vertelt over de broedvogelontwikkeling in de Gelderse Poort, de streek rond de splitsing van Rijn, Waal en IJssel, een van de belangrijke werkgebieden van de Vogelwerkgroep Arnhem e.o. Plaats: Hogeschool van Hall Larenstein, Larensteinselaan 26a Velp Aanvang 19:00, toegang gratis

EXCURSIES

Zondag 22 maart

Vroege vogelzang stadsparken Een leerzame excursie voor beginners onder leiding van Dick van Dorp. Maximaal 12 deelnemers. Duur: van 06:00 tot 09:00 uur Aanmelden via de website www.vogelwerk-groeparnhem.nl

Wekelijkse woensdagavond excursies

Meinerswijk – april en mei. In de afgelopen jaren is de woensdagavondexcursie zeer gewaardeerd. Dat is de reden om er mee door te gaan. In april en mei 2020 organiseert de excursiewerkgroep de wekelijkse excursie in de Meinerswijk. De bedoeling hiervan is simpel: vogels gaan kijken op een vast tijdstip, 19.30 uur, en van een vast vertrekpunt, ingang Meinerswijk Drielsedijk, bij Hannesstraatje 2, Arnhem, en zonder aanmelding vooraf door de deelnemers. Van de deelnemers wordt gevraagd om met de fiets te komen. Gewoon ontspannen op woensdagavond, even naar buiten en je laten verrassen door wat er te zien en te horen is.

Zaterdag 18 April

Vogelexcursie Winterswijk e.o. Het Nationaal Landschap Winterswijk is om verschillende redenen bijzonder. Aan de ene

kant zijn het oude landschappen en daarmee is de ontstaansgeschiedenis vaak nog zeer herkenbaar aanwezig. Denk hierbij aan de essen, bosjes, beken en bebouwingstypen die nog intact zijn in het buitengebied. Anderzijds is het een kleinschalig landschap, waar veel afwisseling aanwezig is. Het landschap kent door zijn opbouw van bodem, waterhuishouding, landschapsstructuren en door zijn gebruik, een grote variatie aan flora en fauna. Vele soorten broedvogels van het oude cultuurlandschap komen hier voor.

Arjen Poelmans werkt als landschapsecoloog voor de gemeente Winterswijk en kent deze omgeving goed. We bezoeken onder zijn aanvoering bijzondere plekken in het agrarisch gebied, het bos, de steengroeve en in het veen.

Vertrek om 6:30 uur bij de ingang van Sonsbeek aan de Zypendaalseweg. Rond 16:00 uur terug Maximaal 15 deelnemers. Aanmelden via de website: www.vogelwerk-groeparnhem.nl

Zondag 19 April

Dagexcursie Munnikenland Waar de Waal en de Afgedamde Maas samenkomen, vlakbij slot Loevestein, ligt Buitenpolder het Munnikenland. Deze uiterwaard is één van de gebieden die zijn verlaagd om het rivierwater meer ruimte te geven. In 2017 zijn de graafwerkzaamheden afgerond en het resultaat is een groot en afwisselend gebied met grasland, water, moeras, en bomen en struiken. Dit is een ideaal gebied voor veel soorten water- en moerasvogels. En in deze tijd van het jaar zullen de zangvogels ook van zich laten horen.

Foto: Fokko Erhart

Zondag 19 april excursie Munnikenland: een ideaal gebied voor veel soorten water- en moerasvogels

Vertrek: 6.30 uur bij Sonsbeekingang Zwanenbrug/Chinees restaurant Zypendaalseweg (Arnhem). De autokosten worden hoofdelijk omgeslagen. Aan het eind van de dag zijn we weer terug. Aanmelden via de website www.vogelwerkgroeparnhem.nl

Weekend 15 t/m 17 Juni

Waddeneiland Borkum

De informatie komt op de website: www.vogelwerkgroeparnhem.nl

Vrijdagavond 26 Juni

Nachtzwaluw excursie

De informatie komt op de website: www.vogelwerkgroeparnhem.nl

SOVON TELLINGEN zie: www.sovon.nl

27 maart – 12 april

Slaapplaatstelling Scholekster, Kemphaan, Grutto

1-30 april

Eerste telperiode (ochtend) MUS

18 april

Watervogel- en ganzen en zwanentelling

9-17 mei

Nationale vogelweek

www.vogelbescherming.nl

29/30 mei

Eerst Kwartelkoningtelling

15 mei- 15 juni

Tweede telperiode (ochtend) MUS

19/20 juni

Tweede Kwartelkoningtelling

15 juni-15 juli

Derde telperiode (avond) MUS

Foto: Fokko Ehrhart

Kemphaantjes

Contactpersonen

Broedvogeltellingen Veluwezoom

Rob Vogel, rob.vogel@sovon.nl

Broedvogeltellingen Gelderse Poort

Joost van Bruggen, 024-7410441, joost.vanbruggen@sovon.nl

Trektellingen

Jan Schoppers, 026-4955556, jan.schoppers@sovon.nl

Watervogeltellingen

Jan Schoppers, 026-4955556, jan.schoppers@sovon.nl

Slaaplaattellingen

Jan Schoppers, 026-4955556, jan.schoppers@sovon.nl

Voorjaarsfenologie

Jos Pilzecker, 0575-561042, jospilzecker@hetnet.nl

Gierzwaluwen

Theo Verhoeven, 026-3114227, t.verhoeven9@chello.nl

Wetlandwacht Gelderse Poort

Eugene Driessen, 0316-224377, ejgm.driessen@gmail.com

Excursies

excursies@vogelwerkgroeparnhem.nl

Waarnemingenarchief

Admin Waarneming.nl: Ronald Stolk, adm.vwg.arnhem@gmail.com

Stadsvogeladviseur Arnhem-noord

Vacant

Stadsvogeladviseur Arnhem-zuid

Ronald Schrijber, 06-12380728, ronels@xs4all

Adviseur vogelbescherming

Ruud Reddingius, 0642870903, r.reddingius@upcmail.nl

De redactie draagt geen verantwoordelijkheid voor de inhoud van de artikelen en behoudt zich het recht voor artikelen te weigeren of in te korten c.q. veranderingen aan te brengen. Overname van artikelen of gegevens uit artikelen is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de vogelwerkgroep (voorzitter@vogelwerkgroeparnhem.nl) die daarover afspraken maakt met de auteur/onderzoekers. Het kan voorkomen dat er kosten in rekening worden gebracht.

Richtlijnen voor Vlerk-bijdragen

Tekst: Overleg vooraf met de redactie hoeveel ruimte er voor je artikel is. Stuur je artikel toe als platte tekst, dus zonder opmaak: gebruik bijvoorbeeld geen tabs, verschillende lettertypes of automatische opmaakstijlen. Maak je tekst luchtig en overzichtelijk met tussenkopjes. Je kan altijd een concept naar de redactie sturen voor tips over inhoud en omvang.

Illustraties: Stuur alle illustraties (tabellen, grafieken, kaartjes, foto's) als losse bestanden mee en geef in de tekst aan waar ze moeten staan. Zorg ervoor dat de lezers illustraties gemakkelijk kunnen begrijpen: voeg een legenda, bijschrift en/of duidelijke kop toe.

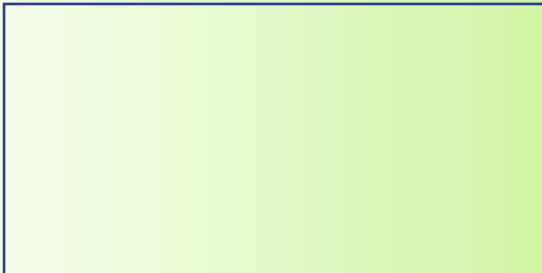
Tabellen en diagrammen: als Excel-bestand zonder opmaak, dus geen samengevoegde cellen, witranden of tekstopmaak.

Foto's en kaarten: liefst als jpeg-bestand, zo groot mogelijk en minimaal 1 MB of 2000 pixels breed (300 dpi).

Redactie en schrijfhulp: De redactie van de Vlerk corrigeert altijd taal- en typefouten en verbetert waar nodig de leesbaarheid. Bij plaatsgebrek kan de redactie teksten inkorten in overleg met de auteur. Als je tips kan gebruiken bij het schrijven, helpt de redactie je graag verder.

Jaargang 37 nummer 1 Maart 2020

1	Van de redeactie	<i>Jeannette Weijers</i>
2	Van het bestuur	<i>Herman Boesveld</i>
4	Een bank voor André	<i>Herman Slot</i>
5	Excursie Randmeren 24 november 2019145	<i>Riet Luyten</i>
8	Dertien jaar slaaplaatstelling Scholekster Zwarte Schaar	<i>Jan Schoppers</i>
14	Excursie Bijland: 11 januari 2020	<i>Cor de Vaan</i>
16	MYSTERY BIRD KWIS en NIEUWAARSBORREL	<i>Jeannette Weijers</i>
18	Parus major: superman met een geel jasje...	<i>Bert Jager</i>
21	Beste twichter ter wereld op bezoek	<i>Arjen Dwarshuis</i>
22	Klapekstertelling 2019-2020: tussen hoop en...	<i>Renske Postma</i>
28	Schouwbijeenkomst Meinerswijk	<i>Henny Cromhout</i>
30	Waarneming: Stadse Houtsnippen	<i>Bas van Balen</i>
32	Vogelaar in de kijker	Hans van den Dool
34	Ringterugmeldingen 38	<i>Jan Schoppers</i>
36	Vogelmijmeringen: Winter	<i>Ineke ten Bensel</i>
37	Nieuwe website voor vogels kijken in Europa	<i>Chris van der Heijden</i>
38	Activiteitenprogramma voorjaar2020	<i>Het bestuur</i>

Onbestelbaar? Graag retour aan
Vogelwerkgroep Arnhem e.o.
p.a. Arnemuidenhoek 16,
6845 CN Arnhem